HANUŠOVSKÉ noviny

2. číslo • ročník XIX • jún 2021

V tomto čísle:

Z ROKOVANÍ MsZ A PERSONÁLNE ZMENY V MsZ

Str. 5

SČÍTANIE OBYVATEĽOV, DOMOV A BYTOV

Str. 5

GENERÁLNA KONZULKA MAĎARSKA V MÚZEU

Str. 8

INTERVIEW

VŽDY JE SVETLO NA KONCI TUNELA

Rozhovor s MUDr. Miroslavom Benčom

Str. 10

MALÁ ŽENA ZA VYSOKÝM CHIRURGICKÝM STOLOM

Str. 14

KULTÚRNOSPOLOČENSKÉ DIANIE V MESTE

Str. 16

KTO SÚ ZELENÁČI?

Str. 17

IDE LETO

Aké bude? Ak sme si v minulosti letné dovolenky a prázdniny našich detí plánovali aj polroka a viac dopredu, dnes to také jednoduché nie je. Ak sme boli zvyknutí viac cestovať, dnes z každej strany na nás doliehajú výzvy čo najmenej chodiť do zahraničia a aj cez leto sa podľa možností zdržať na Slovensku, lebo korona..., lebo pandémia..., lebo hrozba tretej vlny...

Tak si povedzme – a prečo nie?

Veď aj na Slovensku, v našom kraji, vzdialenejšom či celkom blízkom okolí, aj v našom mestečku je plno zaujímavých miest, zákutí, pamiatok, prírodných krás ...

Určite sa vám tiež už stalo, že po dlhšom čase ste navštívili niektorú časť Hanušoviec, kam vaše kroky zvyčajne nesmerovali a povedali ste si: Wow, tu sa to ale zmenilo, ako dávno som tu už nebol-nebola, vôbec som o tom nevedel-nevedela. Niekto vybudoval nový dom, iný si upravil dvor, vysadil nové kvetinové záhony, ďalší sa postaral o novú strechu nad hlavou, lebo stará zatekala a podobne.

No všíma si z vás niekto aj archaické zaujímavosti, ktoré sa dodnes udržali z minulosti? Koľko starých studní, krížov v predzáhradkách, drobných sakrálnych architektúr na priečeliach niektorých rodinných domov či koľko starých pivníc, domov i dvorov z dôb (pre mladého človeka) dávnominulých sa v našom meste zachovalo?

Hanušovce nad Topľou sú mestečko malé ako dlaň, ale plné rôznych architektonických skvostov nielen regionálneho, ale podstatne širšieho, možno až stredoeurópskeho významu. Keď sa po ňom prechádzame, všímajme si v ňom nielen mega veci, ale aj architektonické a prírodno-krajinárske drobnôstky. Ak si ich budeme lepšie všímať, budeme si ich viac ceniť a bude pre nás len prirodzené lepšie sa starať o ich bezprostredné i širšie okolie hoci len tým, že nezahodíme na zem papieriky od nanukov a čokolád ani cigaretové ohorky či pivné vrchnáky a bude nám záležať aj na čistote okolia okolo kontajnerov tuhého komunálneho i separovaného odpadu.

Začína leto a tropické horúčavy, a tak si vyjdime na prechádzku okolo Tople v tieni stromov „Popod Chrajsc“, z Hurky si užime výhľad na to naše krásne údolie pod Slanskými vrchmi, zaprime sa do kolien a vyjdime na Medziansky hrádok, odkiaľ uvidíme naše mestečko znova z inej perspektívy i ďalšie dva viadukty a neskutočné množstvo turistických trás ponúkajú i Slanské vrchy. Objavujme teda to, čo máme priamo „pod nosom“, o čom si myslíme, že to poznáme, no v skutočnosti si prítomnosť toho ani neuvedomujeme.

Krásne leto prežité v plnom zdraví všetkým svojim čitateľom želá

redakcia Hanušovských novín

V meste sa počas uplynulých mesiacov uskutočnili rôzne stavebné a iné rozvojové aktivity. Napríklad to boli:

Obnova mosta SNP

Viaceré mosty, ktoré sa nachádzajú v Hanušovciach nad Topľou, už značne poškodil zub času. Jedným z nich je aj most spájajúci ulice Mierová a SNP. V takomto zlom technickom stave bol most pred rekonštrukciou:

Stavebné práce začali 30. marca 2021. Stavebné činnosti na moste prebiehali aj napriek často chladnému a daždivému počasiu počas apríla – od demolačných prác cez betónovanie až po osadenie nového, bezpečnejšieho zábradlia a asfaltovanie. Zhotoviteľom stavby bola firma C.M.R. Slovakia, s.r.o. Financovanie bolo jednak z dotácie (20.000 EUR), ktorú pre mesto poskytla vláda SR počas svojho zasadnutia v Hanušovciach nad Topľou. Zvyšok nákladov (6.488,78 EUR) pokrylo mesto z vlastných zdrojov. V nasledujúcich rokoch plánujeme obnovu ďalších mostov.

Most po rekonštrukcii:

Modernizácia kamerového systému – etapa 1

V záujme prevencie a riešenia kriminality v meste spolupracovník – prednosta mestského úradu Slavomír Karabinoš – koordinoval projekt, v rámci ktorého sa osadili nové kamery, či presunula a modernizovala sa kancelária kamerového systému (napr. inštaloval sa dátový rozvádzač, monitor, optické káble). Vďaka iniciatíve prednostu sa podarilo získať 7.000 EUR z Ministerstva vnútra SR. Plus k tomu spolufinancovanie vo výške 3.085,40 EUR schválilo mestské zastupiteľstvo. Skúsenosti ukazujú, že záznamy z kamerového systému sú užitočné a využíva ich hlavne polícia SR pri riešení napr. nehôd či krádeží.

Obnova zdravotného strediska

S Počas apríla-mája 2021 finišovali stavebné práce. Bola to jednak výstavba prístrešku pri vstupe či rekonštrukcia schodiska pri budove. Zhotoviteľom diela bola firma: EBC group, s.r.o.

V priebehu spomínaného obdobia sa udialo aj zariaďovanie ordinácií a čakární. Inštalovali sa žalúzie, merače tepla na radiátory, či germicídne žiariče, ktoré zabezpečujú dezinfekciu vzduchu. Čistia vzduch od mikroorganizmov (vírusy, baktérie, prvoky) v ordináciách, v čakárňach, na chodbách a v dennom stacionári. Pri návšteve lekára si ich môžete všimnúť pod stropom miestností nad vašimi hlavami.

Rekonštrukcia multifunkčného ihriska

Multifunkčné ihrisko bolo po vyše 10 rokoch používania už značne poškodené. Hlavne to bol opotrebovaný umelý trávnik, časť mantinelov a tiež nefunkčná drenáž.

Ihrisko pred rekonštrukciou:

Na základe kombinácie financií z Úradu splnomocnenca vlády SR pre šport (10.000 EUR), mesta Hanušovce nad Topľou (4.980,68 EUR) a základnej školy/ OZ Hanušáčik (3.623, EUR) sa podarilo vynoviť uvedenú športovú plochu.

Ihrisko po rekonštrukcii:

Počas júna 2021 sa cez súčinnosť mesta a základnej školy dokončili posledné práce (napr. maľovanie stĺpov, oprava prístupového chodníka). Po uvoľnení epidemiologických opatrení sa ihrisko otvorilo nielen pre žiakov ZŠ, ale už aj pre verejnosť.

Výstavba zberného dvora

Podobne ako v prípade zdravotného strediska, tak aj na zbernom dvore sú stavebné práce už ukončené. Kvalitné dielo uskutočnila firma TANOT, s.r.o.

V závere stavby sa ešte vyhotovili spevnené plochy. Na ich výstavbe odviedli dobrú prácu okrem pracovníkov firmy TANOT, s.r.o aj majstri-betonári (Peter Knašinský, Stanislav Socha, Rudolf Brandt a Ľuboš Žipaj), a to pod vedením stavbyvedúceho Igora Sopoligu. Aktuálne (počas júna a júla 2021) sa zberný dvor zariaďuje potrebným vybavením. Otvorenie prevádzky zberného dvora bolo pôvodne naplánované na čas – jar 2021. Avšak vzhľadom

k tomu, že mesto ešte čaká na dodanie zvyšného vybavenia (hlavne kontajnerov na odpady) a tiež čaká na schválenie prevádzkového poriadku na Okresnom úrade (odbor životného prostredia) vo Vranove nad Topľou, sa posúva otvorenie dvora na leto 2021.

Záhradnícka iniciatíva Zelenáči

S dcérkou Diankou obľubujem prechádzky na pešej zóne, kde sa teším z krásy, ktorú tu vidí. Dianka by tu najradšej všetky kvety pohladkala a ovoňala. Som rád, že mám šikovných spolupracovníkov, ktorí skrášľujú nielen túto zónu, ale aj ďalšie časti mesta. Sú nimi môj zástupca (Jožko Varga) a jeho tím (Miloš Kmec, Števo Varga, Majka Kmecová, Katka Velebírová, Saša Kiňová a ďalší hlavne folkloristi). Viac informácií a ukážok o práci tejto partie záhradníkov (s názvom Zelenáči) môžete nájsť na inom mieste novín, resp. na ich čerstvo založenej facebook stránke.

Spracoval: Štefan Straka, primátor mesta
21.06.2021
Foto: Štefan Straka

Z ROKOVANÍ MESTSKÉHO ZASTUPITEĽSTVA

V poradí 20. rokovanie mestského zastupiteľstva sa konalo 3. marca 2021. Obyvateľov Slovenskej ulice určite poteší, že mestské zastupiteľstvo schválilo zmluvu o postúpení práv a povinností stavebníka na realizáciu stavby „Hanušovce nad Topľou – kanalizácia, Rozšírenie a prepojenie kanalizácie na ul. Slovenská“, čo je ďalší krok k odstráneniu dlhoročného problému v tejto lokalite.

Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti sa týkal aj ďalší bod, v ktorom sa prejednávalo rozšírenie a prepojenie verejného vodovodu na uliciach SNP a Mierová. Aj v tejto časti mesta by sa mal čoskoro vyriešiť dlhoročný problém a voda z verejného vodovodu by mala prúdiť v dostatočnej kvalite do každej domácnosti.

Po vzore iných samospráv bola schválená úľava vo výške 50% z nájmu v nebytových priestoroch mesta pre prevádzky, ktoré boli z rozhodnutia Vlády SR zatvorené z dôvodu zastavenia šírenia koronavírusu. Podmienkou je mať vysporiadané záväzky voči mestu, doložiť žiadosť a čestné prehlásenie, že daná prevádzka bola uznesením Vlády SR zatvorená v termíne od 13.3.2020, resp. od 21.12.2020.

Aprílové rokovanie mestského zastupiteľstva s poradovým číslom 22 prinieslo posun v rámci lokality Pastovník. Uvoľnených 4.100 EUR z rezervného fondu umožní finalizovať projektovú dokumentáciu pre územné rozhodnutie a sme tak o krok bližšie k tomu, aby na zelenej lúke časom vyrástli rodinné domy, aj keď nás čaká ešte dlhá cesta.

Poslanci a poslankyne sa po dlhom čase stretli osobne, a to na ďalšom rokovaní mestského zastupiteľstva, ktoré sa konalo 11. mája 2021 v zasadačke mestského úradu. Poslanci schválili príspevky z rozpočtu mesta, vďaka čomu aj v náročnom období podporili šport, kultúru a folklór v meste. Súhlas dostal aj projekt revitalizácie vnútrobloku medzi bytovými domami na Štúrovej a Budovateľskej ulici, vďaka čomu sa mesto bude uchádzať o nenávratný finančný príspevok.

Zmeny nastali v samotnom zložení mestského zastupiteľstva. Mandátu sa vzdali poslanci za Demokratickú stranu MVDr. Ján Čurlík PhD., Mgr. Ján Hanzo a Martin Ferko, a to bez uvedenia dôvodu. Ján Hanzo pôsobil ako poslanec v MsZ Hanušovce nad Topľou nepretržite od roku 2002, Ján Čurlík od roku 2006 a Martin Ferko od roku 2014.

Na ich miesto nastupujú náhradníci podľa počtu získaných hlasov v komunálnych voľbách, a to: Mgr. Ľuboš Sopoliga (SaS, OĽaNO), Ing. Miloslav Kolesár (DS) a Mgr. Pavol Minár (SNS).

SČÍTANIE OBYVATEĽOV, DOMOV A BYTOV

Raz za desať rokov sa na Slovensku koná sčítanie obyvateľov, domov a bytov. Cieľom je získať prehľad o aktuálnom počte obyvateľov a sociálnych aj demografických ukazovateľoch, na základe ktorých bude možné plánovať výstavbu škôl, ciest alebo bytov.

Aj pri sčítaní obyvateľov je vidieť, ako sa za jednu dekádu zmenil svet okolo nás. Kým v roku 2001 prebiehalo sčítanie obyvateľov, domov a bytov v papierovej podobe, bolo potrebné navštíviť každú domácnosť zvlášť a vyplňovať zdĺhavý dotazník, v roku 2011 si už mohli obyvatelia vybrať, či chcú vyplňovať dotazník v elektronickej alebo papierovej podobe. Pri aktuálnom sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 je možné vyplňovať otázky už len elektronicky. Čas na ich zodpovedanie sa výrazne skrátil, keďže Štatistický úrad Slovenskej republiky množstvo informácií získal už z iných štátnych registrov, ktorým občan poskytol údaje.

SČÍTANIE DOMOV A BYTOV

Prebiehalo na celom území Slovenska od 1. júna 2020 do 12. februára 2021. Cieľom bolo zistiť počet nových domov a bytov v jednotlivých mestách a obciach, prepojenosť na verejné siete, stav a vlastnícku štruktúru jednotlivých nehnuteľností. Väčšina obyvateľov si túto fázu sčítania zrejme ani nevšimla, keďže sme aj v meste Hanušovce nad Topľou využívali už údaje, ktorými disponujeme hlavne vďaka spoločnému stavebnému úradu, matrike a registru obyvateľov.

SČÍTANIE OBYVATEĽOV

Prebiehalo od 15. februára 2021 do 30. marca 2021. Sčítaval sa každý sám, teda domácnosť nenavštevoval sčítací komisár. V Hanušovciach nad Topľou sa takýmto spôsobom sčítalo 3.000 ľudí.

ASISTOVANÉ SČÍTANIE OBYVATEĽOV

Štatistický úrad Slovenskej republiky myslel aj na ľudí, pre ktorých je práca na internete z rôznych dôvodov komplikovaná. Pre ľudí, ktorí nevedia pracovať s internetom, nemajú doma počítač alebo internetové pripojenie, prípadne pre osoby, ktoré sa sčítať zabudli, je určené asistované sčítanie. Kvôli pandemickej situácii sa termín asistovaného sčítania niekoľkokrát menil, napokon začalo 3. mája 2021 a potrvá do 13.júna 2021. V tomto prípade už môže nesčítanú domácnosť navštíviť asistent sčítania, a to na vyžiadanie občana, prípadne môže občan, ktorý sa nesčítal, navštíviť kontaktné miesto – mestský úrad.

Najčastejšou chybou pri sčítaní obyvateľov bolo, že sa nesčítali deti, prípadne manžel/manželka, ale boli len uvedené ako ďalšie osoby v domácnosti. Každá osoba musí byť sčítaná samostatne, pod svojím rodným číslom.

Povinnosť sčítať sa vyplnením sčítacieho formulára majú všetci obyvatelia Slovenskej republiky.

HANUŠOVCE NAD TOPĽOU OČKOVALI MEDZI PRVÝMI

Boj proti ochoreniu COVID-19 je v súčasnosti celospoločenskou témou, pričom okrem testovania sa čoraz väčšia pozornosť sústreďuje na očkovanie s cieľom získania kolektívnej imunity. Hanušovčania, ktorí mali záujem o očkovanie, vo väčšine prípadov navštívili veľkokapacitné očkovacie centrum v Prešove.

Medzi nami žije množstvo ľudí, pre ktorých je cestovanie kvôli vysokému veku alebo zdravotnému stavu namáhavé. Práve z tohto dôvodu zriadil Prešovský samosprávny kraj výjazdovú očkovaciu službu. Po krátkom monitoringu záujmu medzi mestami a obcami boli vybrané prvé tri, v ktorých sa uskutočnilo pilotné očkovanie

pokračovanie článku na strane 6 ►

CHRÁŇME SVOJ MAJETOK

A Ústava Slovenskej republiky mimo iného v čl. 20, ods.1 uvádza, že „každý má právo vlastniť majetok.“ V tomto istom článku, ods.3, že „vlastníctvo zaväzuje“.

Každý človek vlastní nejaký majetok. Majetok predstavuje súhrn všetkého hmotného. Majetok môže byť hnuteľný alebo nehnuteľný. Máme však aj vlastníctvo nehmotné (duševné). Majetok môžeme nadobúdať niekoľkými legálnymi spôsobmi. Je to najmä kúpa, dar, dedenie, zhotovenie. Vlastníctvo umožňuje svojvoľne zaobchádzať s určitou vecou, no nesmie odporovať zákonom.

Medzi nami sú aj takí, ktorí sa k majetku chcú dostať kratšou – nelegálnou cestou. O svoje vlastníctvo sa musíme starať a zaistiť proti odcudzeniu. Je vhodnejšie vynaložiť trochu umu a energie na zabezpečenie svojich vecí, ako následne riešiť vzniknutý problém. Páchateľ sa môže nájsť, odcudzená vec nemusí. Spoliehať sa na riešenie vzniknutej poistnej udalosti tiež nie je najšťastnejšie. Pri následných peripetiách sa možno vzdáme, pre tých pár eur nestojí za to prekonávať maratón úkonov, ktoré s tým súvisia.

Vhodné je žiť s dobou a sledovať trendy, štruktúru a vývoj ekonomickej kriminality. Naše preventívne opatrenia predstavujú najmä predchádzanie a sťažovanie možností páchateľom. Na parkovisku pred obchodným centrom môžeme občas zazrieť na sedadle auta nákup a tiež kabelku, prípadne peňaženku či smartfón. Existujú indivíduá, ktoré sa obšmietajú a sem-tam potiahnu za kľučku auta. Sú aj možnosti otvoriť auto diaľkovým ovládačom. Tu sa už vyžaduje určitá odbornosť. Riziko si spôsobuje aj ten, čo sa „pri pive“ chváli, čo všetko vlastní a kde to má vo svojom byte, na chate či v aute. Peniaze v hotovosti sú stále lákavé. Moderné sa stali aj bezhotovostné peniaze, biele límečky. Viac si treba dávať pozor na svoje platobné karty a účty. Aj pri podpisovaní zmlúv si treba prečítať text. Od kúpnej zmluvy uzatvorenej na diaľku je možné odstúpiť do 14 dní, a to podľa Zákona o ochrane spotrebiteľa. Dnes už klasických kasárov môžeme vidieť skôr v starých filmoch; doba sa mení. Najzraniteľnejšie mimo peňazí sú hodnotné veci a veci ľahko prenosné. Je málo pravdepodobné, že by nám zlodej odniesol z bytu vzácny 200-ročný klavír barokového štýlu. Na to by musela prísť partia, „špeditérska firma“ s presvedčivou legendou a neidentifikovateľným autom.

Zločinnosťou sa zaoberá kriminológia, ktorá sa zameriava na stav, štruktúru, príčiny, podmienky a dynamiku kriminality. Mnohí si zamieňajú kriminológiu s kriminalistikou. Kriminalistika je interdisciplinárna veda, ktorá sa zaoberá zhromažďovaním informácií a dôležitých dôkazov pre boj s kriminalitou. V minulosti významným teoretickým predstaviteľov kriminológie bol Dr. Lombroso. Aj keď bol psychiater, svoju teóriu založil na antropológii. Časom bola jeho škola prekonaná a zavrhnutá. Je evidentné, že podľa vonkajšieho vzhľadu nemožno človeka zaškatuľkovať.

Spomeniem aj staršie kriminálne filmy, kde zločincov predstavovali výrazné drsné typy. No aj z elegantného, príjemného, podomového obchodníka sa môže vykľuť podvodník, zlodej. Jeho misia môže spočívať aj v rekognoskácii záujmového priestoru pre ďalšiu akciu.

Dôležitá je prevencia, kde dôležité, nenahraditeľné postavenie má Trestný zákon. Okrem represie pôsobí aj preventívne trestami, ktoré hrozia páchateľovi. Za trestný čin krádeže podľa § 212 môže páchateľovi byť uložený trest pri malej škode až dva roky. Pri škode veľkého rozsahu až 15 rokov odňatia slobody.

Polícia nemôže všade byť a všetko postrehnúť. Pred niekoľkými desiatkami rokov sme mali takzvaných okrskárov. Okrskár vo svojom rajóne poznal takmer každého a každá nová tvár sa stala objektom jeho záujmu. Šokujú ma výroky, že orgány činné v trestnom konaní nemôžu konať, lebo nedostali trestné oznámenie. Polícia a prokuratúra musia konať „ex offo“, viď Trestný poriadok, ustanovenie §2, ods. 6.

Najlepšou prevenciou je neposkytovať príležitosť zlodejom, lebo príležitosť robí zlodeja. Spokojnejšie budeme spávať, keď svoj majetok dostatočne zabezpečíme proti odcudzeniu.

A niečo na osvieženie: „Zlodej si myslí, že všetci kradnú.“ Trestný zákon to však nepovažuje za poľahčujúcu okolnosť, pozri ustanovenie § 36.

JUDr. Milan Vojtko

► **pokračovanie článku zo strany 5**

formou výjazdu. V sobotu 8. mája 2021 sa v Raslaviciach, Spišskom Podhradí a Hanušovciach nad Topľou podávala prvá dávka vakcíny Pfizer. V Hanušovciach nad Topľou bolo zaočkovaných 100 ľudí, ktorí boli vybraní na základe zhoršeného zdravotného stavu a boli jasne rozhodnutí dať sa zaočkovať. Pre nedostatočný počet vakcín bol počet osôb striktne obmedzený a nebolo možné ho meniť, napriek tomu, že mnohí váhali a rozhodli sa až na poslednú chvíľu. Zoznam zaočkovaných osôb mesto odovzdávalo samosprávnemu kraju s niekoľkodňovým predstihom.

Celý proces sa zopakoval pri podávaní druhej dávky, v sobotu 5. júna 2021. Prešovský samosprávny kraj zabezpečil zdravotníkov a vakcíny, mesto zabezpečilo priestory v zdravotnom stredisku a administratívny personál nevyhnutný k registrácii.

Veríme, že aj tento krok pomôže k návratu do normálneho života.

Stránku pripravil
PhDr. Slavomír Karabinoš
prednosta MsÚ

RELIKTY ĽUDOVEJ ARCHITEKTÚRY NA KUKORELLIHO ULICI

V ostatnom čase kvôli korone som často prechádzala tam a späť Kukorelliho ulicou. Mobilné očkovacie miesto bolo až na jej druhom konci v starej škole, a tak idúc touto ulicou i spodom po Jarmočnej som si všímala najmä to, čo som si pamätala z čias môjho detstva. Zošúverený starý Ihnátov dom, pumpovaciu studňu z niekdajšieho dvora u Sabových, vtedy bývajúcich za vozárňou (neskôr to bola veľká garáž pre poštové autá v niekdajšom dvore starej pošty), či starý kríž, studňu a torzo pivnice v areáli rodinného domu Muchových. A priam idylicky rozprávkovo na mňa v istom momente zapôsobili objekty v areáli priesečníka Kukorelliho a Jarmočnej ulice.

Text a foto (s.6-7):
Agáta Krupová

VÝVOJ KRIMINALITY V MESTE ZA ROK 2020

V Hanušovciach nad Topľou pracuje Obvodné oddelenie Policajného zboru III. typu. Oddelenie prevádzalo činnosť na úseku trestného konania, priestupkového konania a ostatnej služobnej činnosti. V územnom obvode tunajšieho OO PZ je už dlhodobo nielen mesto Hanušovce nad Topľou, ale aj 20 obcí.

V služobnom obvode OO PZ Hanušovce nad Topľou bolo v roku 2020 štatisticky vykázaných 79 trestných skutkov, z ktorých bolo 58 objasnených. V porovnaní s rokom 2019, kedy napadlo 96 trestných skutkov a objasnených bolo 79 trestných skutkov, došlo k poklesu nárastu o 17 trestných skutkov. Na úseku priestupkového konania napadlo 203 priestupkov, z nich bolo 168 objasnených. Pre porovnanie na tomto úseku údaj z roku 2019 hovorí o 219 napadnutých priestupkoch, z ktorých bolo objasnených 160. Znamená to, že na tomto úseku došlo v roku 2020 oproti predchádzajúcemu kalendárnemu roku k nárastu nápadu o 11 priestupkov.

Štruktúra trestných skutkov

Z ich celkového počtu v služobnom obvode na území mesta Hanušovce nad Topľou napadlo 25, z ktorých bolo 19 objasnených. Z uvedených ukazovateľov vidieť, že na území mesta bol nápad trestných skutkov v percentuálnom vyjadrení 31,65% z celkového nápadu v služobnom obvode. Čo sa týka skladby páchateľov trestnej činnosti, bola trestná činnosť z celkového počtu objasnených skutkov v percentuálnom vyjadrení v 16% páchaná maloletými a mladistvými osobami a v 84% páchaná ostatnými osobami. V skladbe páchanej trestnej činnosti boli v 11 prípadoch trestné činy majetkovej povahy, v 5 prípadoch trestné činy zanedbania povinnej výživy a v 9 prípadoch ostatná trestná činnosť.

Štruktúra priestupkov

Z celkového počtu 203 priestupkov v služobnom obvode na území mesta Hanušovce nad Topľou napadlo 73 priestupkov, z nich bolo 68 objasnených. Z uvedených ukazovateľov vidieť, že na území mesta Hanušovce nad Topľou bol nápad priestupkov v percentuálnom vyjadrení 35,96% z celého služobného obvodu. Čo do skladby páchateľov priestupkov, bolo z celkového počtu objasnených priestupkov v percentuálnom vyjadrení v 33,82% páchané maloletými a mladistvými osobami a v 66,18% páchané ostatnými osobami. V skladbe priestupkov boli v 18 prípadoch priestupky majetkovej povahy v zmysle § 50 Priestupkového zákona, v 52 prípadoch proti občianskemu spolunažívaniu a verejnému poriadku v zmysle §§ 47-49 Priestupkového zákona a v 3 prípadoch ostatné priestupky.

Ostatná činnosť

Policajti OO PZ Hanušovce nad Topľou sa v minulom období nepodieľali len na vyhľadávaní a dokumentovaní trestných skutkov a priestupkov, ale výkon služby bol zameraný aj na bezpečnostné akcie represívneho a preventívneho charakteru. Preventívne aktivity boli vykonávané formou besied a prednášok na základných školách a materských školách a preventívnych dopravných akcií. NA OO PZ sú zriadené dve funkcie starších referentov pre prácu v komunitách, kde títo vykonávajú činnosť v oblasti právnej osvety a prevencie kriminality so zameraním na cieľové skupiny obyvateľstva. Spolupráca OO PZ s mestským úradom na zabezpečovaní rôznych spoločenských a kultúrnych akcií bola obmedzená z dôvodu pandémie Covid 19, ale spočívala hlavne pri koordinácii plošných testovaní a opatrení s tým súvisiacich.

Mjr. Ing. Jozef Andrek
riaditeľ OO PZ Hanušovce nad Topľou

KUKORELLIHO ULICA SO SVOJIMI STAROŽITNOSŤAMI

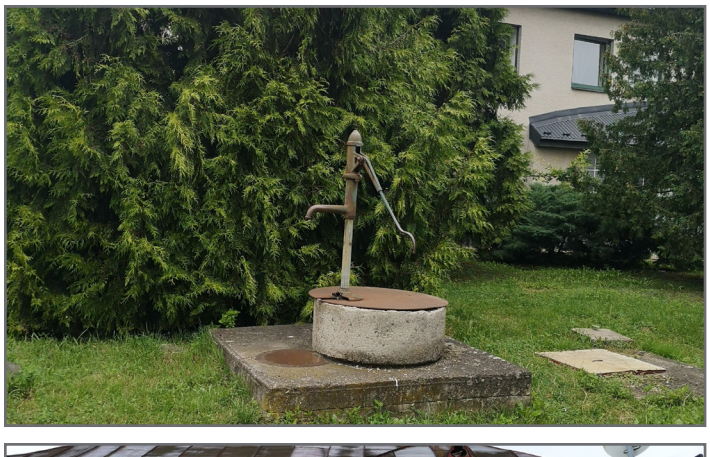

Mimoriadne odpočty vodomerov

Ako informoval Úrad pre reguláciu sieťových odvetví, slovenským domácnostiam sa cena vodného a stočného v roku 2021 medziročne zvýši o 3,2%, čo predstavuje priemerný medziročný nárast mesačných nákladov pre bežnú domácnosť o cca 55 centov mesačne, t.j. o cca 6,6 € ročne. Úrad o nových cenách vodného a stočného rozhodol už v roku 2020 na základe cenových návrhov od regulovaných subjektov. Výsledkom je, že v roku 2021 bude priemerná cena za výrobu a dodávku pitnej vody u vodárenských spoločností v SR na úrovni 1,1€/m3 (bez DPH). Celková cena vodného a stočného v roku 2021 bude na úrovni 2,22€/m3 (bez DPH).

Z dôvodu tejto novej cenovej úpravy v období od 1. marca do 31. marca 2021 vykonávala Východoslovenská vodárenská spoločnosť a. s. v našom meste mimoriadne odpočty vodomerov.

Výsledky testovania antigenovými testami za jednotlivé týždne

Testovalo sa v objekte starej školy na Kukorelliho ulici. Tabuľka je spracovaná na základe dostupných informácií na facebookovej stránke Mesto Hanušovce nad Topľou.

Dátum	Počet testovaných	Z toho pozitívnych testov	Miera pozitivity	Počet testovaných z iných obcí	Z toho počet pozitívnych
5.-6.3.2021	1075	12	1,12%		
13.-14.3.2021	1063	13	1,22%		
20.-21.3.2021	1051	14	1,33%		
27.-28.3.2021	1036	17	1,64%		
3.4.2021	945	9	0,95%		
10.4.2021	983	2	0,2%		
17.-18.4.2021	1043	12	1,15%	159	0
24.-25.4.2021	898	8	0,89%	128	2
2.5.2021	414	1	0,24%	113	1
9.5.2021	469	3	0,64%	87	1
16.5.2021	233	0	0	44	0

Podobne ako v celoštátnom meradle aj v našom meste sa priaznivý vývoj v znižovaní miery pozitivity začal prejavovať po Veľkej noci, hoci nebol najplynulejší. Mesiac máj však už bol aj v našom meste v tomto smere priaznivý. Ostatné testovanie antigénovými testami tu bolo 16. mája 2021. Postupne sa začali prísne opatrenia v exteriéroch aj interiéroch uvoľňovať, keďže v týždni od 24. do 30. mája 2021 sa okres Vranov nad Topľou v covidovom semafore dostal z červenej do ružovej zóny a od 31. mája 2021 prešiel náš okres už do oranžovej zóny COVID-automatu.

„Dávam všetko, čo mám …“

Je názov obľúbenej piesne Michala Horváta, pred rokom po ťažkej chorobe zosnulého rómskeho stáleho diakona. Je to aj názov novej knihy, ktorá vyšla pri príležitosti 1. výročia jeho úmrtia.

Za myšlienkou vydať niečo písomnou formou stál Imrich Horvát, synovec zosnulého diakona. Do kostola a na cintorín sa s diakonom totiž kvôli covidovej pandémii mohol prísť rozlúčiť len veľmi obmedzený počet ľudí, len tí najbližší. Mnohí hanušovskí Rómovia preto cítili po diakonovej smrti prázdno, že sa s ním nerozlúčili tak, ako chceli. Vydaná publikácia sa tak stala ich symbolickou rozlúčkou s nimi milovaným diakonom.

Autorsky na publikácii pracovala Agáta Krupová. Vydavateľskú záštitu prevzala Rímskokatolícka farnosť Nanebovzatia Panny Márie v Hanušovciach nad Topľou v osobe súčasného správcu farnosti Martina Telepuna. Kniha vyšla s finančnou podporou tunajšej rímskokatolíckej farnosti, mesta Hanušovce nad Topľou, ale najväčším finančným dielom prispeli viacerí hanušovskí Rómovia (Daniela Horvátová s rodinou, Bartolomej Hlucho-Horvát s rodinou, Peter Horvát, Ing. Róbert Pišta, Stanislav Dančo s rodinou, Jana Horvátová, Stanislav Puľo, Jolana Puľová, Július Horvát, Štefan Horvát st., Ján Horvát, Miroslava Horvátová, Róbert Bačo, Richard Katriňak, Mária Horvátová, Štefan Horvát ml., Miroslav Cibrik a Ladislav Horvát).

Cez obsah tejto publikácie sa čitateľ podrobnejšie dozvie o živote a rôznych aktivitách diakona Michala. Avšak v konečnom dôsledku má publikácia ešte jeden dôležitý rozmer. Mozaikovým spôsobom prináša viaceré historické fakty o živote hanušovských Rómov vo svetle ich náboženského a v tomto prepojení aj spoločenského života po Nežnej revolúcii v roku 1989

Generálna konzulka Maďarska v múzeu

Krajské múzeum v Prešove – Kaštieľ Hanušovce nad Topľou v stredu 31. marca 2021 navštívila generálna konzulka Maďarskej republiky na Slovensku Ágota Hetey. Ako informoval vedúci hanušovskej organizačnej jednotky Ing. Samuel Bruss, návšteva sa uskutočnila z dôvodu spolupráce pri ochrane, zveľaďovaní a prezentácii bohatstva spoločných dejín Slovenska a Maďarska. V renesančno-barokovom kaštieli rodu Dessewffy sa stretnutia zúčastnilo vedenie Krajského múzea v Prešove a mesta Hanušovce nad Topľou, čím sa položili základy tohto cezhraničného partnerstva..

Fotoarchív KM Prešov – Kaštieľ v Hanušovciach nad Topľou

Fotoarchív KM Prešov - Kaštieľ v Hanušovciach nad Topľou

Aprílový sneh

Na veľkonočný utorok 6. apríla 2021, teda v čase, keď viac čakáme jarné slnko alebo svieži dážď, ráno prekvapilo snehovou pokrývkou. Snežilo nielen v noci, ale aj v dopoludňajších hodinách.

Pozor na požiare

Opäť sa blíži letná sezóna a s ňou zvýšené nebezpečenstvo požiarov.

Redakcia Hanušovských novín aj tohto roku požiadala veliteľa HS v Hanušovciach nad Topľou mjr. Mgr. Martina Václaveka o štatistické údaje týkajúce sa vyhodnotenia hasičských zásahov na území nášho mesta minulého roku v porovnaní s rokom 2019.

Buďme počas leta opatrní, aby zásahov hasičov bolo v Hanušovciach nad Topľou potrebné čo najmenej a aby priaznivý vývoj v znižovaní požiarov pokračoval aj v roku 2021.

Zber elektro a iného nebezpečného odpadu

Elektroodpad v našom meste bol vyvážaný ešte začiatkom roka (13.1.2021). Výsledky tohto zberu sú známe až teraz. Ako informovala Ing. Ivana Digoňová z referátu ŽP a MH MsÚ Hanušovce nad Topľou, celkovo bolo vyvezené 1 280 kg elektroodpadu, z toho:

- Nebezpečný odpad 20 01 23 (vyradené elektronické zariadenia obsahujúce chlórfluórované uhľovodíky) - spolu 400 kg.

- Nebezpečný odpad 20 01 35 (vyradené elektrické

a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21 a 20 01 23, obsahujúce nebezpečné časti) – spolu 180 kg.

- Odpad 20 01 36 (vyradené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21, 20 01 23 a 20 01 35) – spolu 700 kg.

Vo štvrtok 13. mája 2021 sa v našom meste uskutočnil zber a vývoz nebezpečného odpadu. Vozidlo pre nebezpečné odpady bolo vo vopred určenom časovom limite pristavené vo dvore mestského úradu. Hanušovčania tu mohli poverenému pracovníkovi bezplatne odovzdať rôzne odpadové oleje, farby, laky a iné chemikálie, odpady obsahujúce ortuť či rôzne absorbenty znečistené nebezpečnými a škodlivými látkami. Výsledky tohto zberu zatiaľ nie sú k dispozícii.

Krátke správy pripravila Agáta Krupová

Rok	Hasičská stanica	Počet výjazdov	Z toho					
			Požiar	Technická pomoc	Dopravné nehody	Ekologický zásah	Planý poplach	Cvičenie
2019	Hanušovce	102	38	31	30	2	0	1
2020		106	31	33	40	1	0	1
Rozdiel		+4	-7	+2	+10	-1	0	0

ZA KOLEGYŇOU DANKOU BALOGOVOU

Všetko má svoj čas a svoju chvíľu, každé úsilie pod nebom. Svoj čas má narodiť sa a svoj čas má zomrieť.

Človek si však myslí, že práve ten čas zomrieť prichádza niekedy veľmi skoro. A tak je to aj s odchodom našej priateľky, kolegyne a učiteľky na ZŠ v Hanušovciach **Danky Balogovej**, ktorá od nás navždy odišla **9. apríla 2021** vo veku 56 rokov. Odišla po ťažkej chorobe, ktorej sa dlho vzpierala.

Danka pochádzala z Hlinného, vyštudovala na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre s titulom inžinier. Prišla pracovať na JRD do Hanušoviec, ale po jeho rozpade zostala nezamestnaná. Už mala rodinu, keď začala znovu študovať. Vybrala si pedagogiku a s aprobáciou biológia – pracovné vyučovanie učila najprv na ZŠ v Soli a od roku 2001 na ZŠ v Hanušovciach nad Topľou. Vo svojej učiteľskej činnosti dosahovala vynikajúce výsledky v krajských a okresných kolách biologickej olympiády, bola nezabudnuteľnou triednou učiteľkou a určite mnohých inšpirovala pri výbere strednej školy a budúceho povolania.

Danka bola povaha oheň a voda, vedela sa smiať, zabávať, rada spievala, ale bola aj prudká, rázna a priama vo vyjadrovaní. Dalo sa však na ňu vždy spoľahnúť, nebála sa žiadnej ťažkej ani namáhavej práce.

Niekedy o človeku svedčí aj to, kto a koľkí ľudia ho odprevádzajú na poslednej ceste. Napriek tejto dobe s mnohými zákazmi a nariadeniami sa s Dankou mimo najbližších prišli rozlúčiť aj spolužiaci zo strednej školy a takmer všetci kolegovia z práce.

Danka, bola si jedinečná. Žila si veľmi rýchlym životným tempom. Už budeme iba spomínať a ty v tých spomienkach budeš vzorom a inšpiráciou. Neodchádzaš ako dlžník, ale ostávaš vo svojich deťoch vlastných i školských a aj v nás, tvojich priateľoch zo Základnej školy Hanušovce nad Topľou.

Kolektív ZŠ Hanušovce nad Topľou
Foto: Archív ZŠ

VŽDY JE SVETLO NA KONCI TUNELA

Rozhovor s MUDr. Miroslavom Benčom, lekárom Oddelenia anestéziológie a intenzívnej medicíny Nemocnice s poliklinikou Vranov nad Topľou

Miroslav Benča sa narodil 30. júna 1992 vo Vranove nad Topľou. V Hanušovciach nad Topľou, kde žil od narodenia, vychodil aj základnú školu. Stredoškolské vzdelanie absolvoval maturitnou skúškou na Gymnáziu, Konštantinova 2, v Prešove. Medicínu študoval na Lekárskej fakulte UPJŠ v Košiciach; štúdium ukončil červeným diplomom v roku 2018. Ako lekár začínal na Klinike neurológie Fakultnej nemocnice v Košiciach. Od marca 2020 pracuje vo vranovskej nemocnici na oddelení anestéziológie a intenzívnej medicíny (OAIM; pacienti toto oddelenie poznajú skôr podľa staršieho názvu ARO – anestéziologicko-resuscitačné oddelenie).

(Rozhovor natáčaný 20. apríla 2021)

Čo vás priviedlo k štúdiu medicíny?
Tak to je dosť zložité. Ako malý chlapec – vzhľadom na to, že aj moja babka je pediater – som chcel byť lekárom. Potom prišlo obdobie, kedy som sa staval na zadné a medicínu som nechcel študovať. Na strednej škole som bol veľmi zaťažený na matematiku a fyziku; mienil som sa uberať tým smerom. Dokonca som mal aj prihlášku na MatFyz, popritom tiež prihlášku na medicínu. Na prijímacie pohovory na medicínu som išiel tak trochu z trucu voči rodičom, že dobre, keď tak veľmi chcete, na tie prijímačky pôjdem.

Takže rodičia vás do toho štúdia nútili?
Nemôžem povedať, že by ma nútili, ale postrčili ma tým smerom – to je výstižnejšie. Ja som potom tie prijímačky na medicínu urobil. Takže som si povedal: Dobre, keď som ich urobil – čo by mnohí za to dali – tak to štúdium pôjdem aspoň vyskúšať. Potom mi do toho pobabrala moja choroba.

Niečo vážne?
Kvôli nádoru na mozgu som musel byť operovaný v Bratislave. V dôsledku toho som štúdium musel prerušiť. Po roku, po rekonvalescencii, som sa na medicínu vrátil. No nebolo to ľahké. Dôležitú úlohu v tom vtedy zohrala moja vtedajšia priateľka, ktorá bola zároveň aj mojou spolužiačkou na výške. Tak sme to spolu ťahali vo vzťahu aj v štúdiu a ja som tú medicínu dokončil.

Ale nebanujete?
Nie, nie... Zhruba od toho 2. – 3. ročníka, teda od času, keď sme ako medici začali chodiť do nemocnice a reálne pracovať s pacientmi, odvtedy je už medicína môj život.

Teda už to cítite ako povolanie?
Áno, určite. Dnes už by som nemenil a som vďačný, že hoci som prešiel všelijakými cestami osudu, predsa len som sa k tej medicíne dostal a doposiaľ som neoľutoval, že ju robím.

Po ukončení štúdia ste začínali vo Fakultnej nemocnici v Košiciach na oddelení neurológie. Chceli ste robiť neurológiu ako svoju špecializáciu?
Po škole som sa nevedel rozhodnúť, aký medicínsky odbor si vybrať, lebo zo všetkého ma niečo zaujímalo. Mal som tiež trošičku veľké očakávania ohľadom práce vo fakultnej nemocnici. No a vtedy bolo na neurológii voľné miesto, tak som tam nastúpil. Keď sa však človek dostane do praxe, teda k medicíne z trochu iného smeru, ako by sa k nej dostal ako študent, začal som sa stretávať s ľuďmi aj z iných odborov. Vtedy som pochopil, že možnosti na neurológii – aspoň z môjho pohľadu – boli dosť oklieštené. Mňa to vždy viac ťahalo k akútnym stavom, k akútnej medicíne. A tak došlo na to, že robiť ARO, kde sú naozaj najťažšie stavy, kde máme pacientov so zlyhaním základných vitálnych funkcií, kde potrebujú umelú pľúcnu ventiláciu, a tak ďalej – je to, čo chcem naozaj robiť.

Nebolo to predsa len ťažké odísť z atraktívnych Košíc do provinčného Vranova?
Áno, spočiatku to bol trochu rozpačitý pocit odísť z fakultnej nemocnice do Vranova nad Topľou. No jedného dňa som si rázne povedal, áno, idem do toho! V tom čase som vedel, že vo Vranove sú voľné miesta. S tunajším pánom primárom som sa napokon dohodol veľmi rýchlo. Už som na oddelení ARO niečo cez rok a štvrť a zase poviem iba to, že prestup z Košíc na vranovské ARO som doposiaľ neoľutoval. To je presne to, čo chcem robiť.

Tuším sa oddelenie ARO dnes už nazýva inak.
Oficiálne sa dnes označuje ako OAIM – oddelenie anestéziológie a intenzívnej medicíny. V rámci Vranova je to však ešte zložitejšie, lebo my máme OMIS – oddelenie multiodborovej intenzívnej starostlivosti. Znamená to, že združujeme tak OAIM, ako aj internistickú, neurologickú a chirurgickú jednotku intenzívnej starostlivosti. To všetko spadá pod nás a my spolupracujeme s internistami, chirurgami a neurológmi pri starostlivosti o kriticky chorých pacientov.

Vo Vranove ste začínali v čase korony alebo pre ňou?
Do Vranova som prestúpil minulého roku v marci. V tom čase sa o korone vedelo, ale situácia zďaleka nebola taká ako dnes – minimálne v rámci SR.

Odvtedy prešiel jeden rok. Z vášho pohľadu ako lekára, aký posun nastal v liečbe covidových pacientov a v uvedomovaní si tej choroby medzi ľuďmi?
Keby sme pretočili hodinky o rok dozadu a dostali sa do marca 2020, vtedy bola tá najväčšia vlna v Taliansku. Veľa sa o tom písalo. Niekto to bral vážnejšie, niekto menej vážne. Každý si do istej miery tú hrozbu uvedomoval, no podvedome každý dúfal, že sa to sem v takej intenzite nedostane. Spočiatku na Slovensku bolo denne iba do 50 nakazených, ktorí išli hneď do izolácie. Ľudia v tom čase na situáciu reagovali ešte dosť citlivo. Držali sme sa optimizmu, že snáď to u nás na Slovensku až také vážne ako inde nebude. Napriek tomu sa začali v nemocniciach robiť plány, čo v prípade, ak by epidémia prišla v plnej sile aj k nám, ako sa budú reorganizovať lôžka, akým spôsobom budú fungovať jednotlivé oddelenia, kto

sa bude starať o akých pacientov a podobne. Myslím, že každý nejakým spôsobom tieto plány postrehol.

Čiže aj vo vranovskej nemocnici to tak bolo?

Samozrejme. Prebiehalo to celoplošne. Nie je to žiadne tajomstvo. V podstate každá nemocnica začínala robiť pandemické plány, aby sa predišlo úplnému kolapsu v prípade, že by pacientov bolo zrazu obrovské množstvo. V podstate sme boli pripravení. A áno, počas leta až do toho októbra nejakí pacienti u nás boli. No ak sa dobre pamätám, do októbra na umelej pľúcnej ventilácii sa nevyskytol nikto.

Kedy to začalo byť vážne?

Niekedy koncom jesene. Možno môj pohľad je modifikovaný aj tým, že sprvu sa vážnejší pacienti zvážali do nemocníc, ktoré boli na to vyhradené – do Prešova, do Košíc. V každom prípade my sme tých prvých vyslovene vážnych pacientov začali mať na oddelení niekedy v polovici októbra. Vtedy sme sa v podstate prvýkrát reálne stretli s pacientmi, ktorí potrebovali našu starostlivosť a umelú pľúcnu ventiláciu.

Mali ste veľa takých pacientov?

Najprv chcem povedať, že osobne si myslím, že každý, kto žije v tunajšom okrese, každého sa to nejakým viac alebo menej bezprostredným spôsobom dotklo. Mnoho ľudí aj osobne prešlo covidom. Prešli ním napríklad moji vlastní rodičia, moji starí rodičia. Ťažko povedať, čomu za to vďačím, ale ja som zostal nejakým spôsobom zázračne pomimo. Samozrejme, dnes je to už aj vďaka tomu, že som bol ako lekár v prvej línii zaočkovaný hneď po spustení očkovania.

Vráťme sa k októbru.

Vtedy začalo pacientov veľmi rýchlo a veľmi dramaticky pribúdať. Kompletne sa zaplnili lôžkové kapacity, neustále pribúdali noví pacienti. Od začiatku sa tiež rôznili trendy v liečení covidu. Bola to nová choroba, o ktorej sa ale nedá povedať, žeby sme jej vôbec nerozumeli – veď vírusové pneumónie boli a budú, napríklad chrípkové či osýpkové pneumónie a podobne. To znamená, že určité charakteristiky ochorenia sme poznali. Nepoznali sme však všetky tie – nazvime to – nuansy novej choroby. Nepoznali sme jej jemné odtiene, ktoré sme začali odhaľovať až postupne, v priebehu času, za pochodu. Dnes každý vie, že nejaký jednoznačný liek proti covidu ešte nie je. No úmrtnosť pacientov, ktorí sa dostanú na umelú pľúcnu ventiláciu je bohužiaľ vysoká a bohužiaľ býva tiež viacero komplikácií, či zo strany kardiovaskulárneho systému, samotných pľúc, krvi, nervového systému, tráviaceho systému a pod. Jednoducho – tie komplikácie sa vyskytujú a tých pacientov je bohužiaľ veľmi ťažké liečiť. Priznám, často aj my máme slzy v očiach, lebo pre tých pacientov sa snažíme robiť všetko – prvé a posledné – a niekedy to aj vyzerá, že to už-už smeruje k lepšiemu, no potom zo dňa na deň sa stav pacienta znova rapídne zhorší a zrazu už nejde s tým nič urobiť.

Akú máte kapacitu lôžok s umelou pľúcnou ventiláciou?

V priebehu času sa oficiálne udávané čísla menili – pravdupovediac si nie som istý, do akej miery môžem zachádzať do podrobností – preto to radšej robiť nebudem. Jedným dychom ale dodám, že to však boli len čísla – nezriedka sme pracovali nad hranicu oficiálnej kapacity, lebo jednoducho nebola iná možnosť. Ak by sme tým ľuďom nedali šancu my, tak nikto.

Keď som bola začiatkom tohto roka na poliklinike, všimla som si, že prístup na oddelenie ARO už nie je od bočnej Hviezdoslavovej ulice, ale v nemocničnom parčíku zo strany Ulice M.R. Štefánika. Tá prístupová rampa pre sanitky RZP bola urobená teraz počas covidovej doby?

Celý projekt novej lôžkovej časti ARO sa začal realizovať už skôr. Dá sa povedať, že už bol rozbehnutý, ale covid jeho ukončenie urýchlil. V novej časti sú teraz od začiatku kalendárneho roka lepšie možnosti, ako pacientov izolovať, lepšie prístupy do izieb z hľadiska vytvorenia provizórnych hygienických filtrov a podobne. V tomto ohľade vrcholový manažment vranovskej nemocnice urobil záslužný kus práce. Pre covid sa urýchlila kolaudácia a všetko, čo s tým súviselo, aby sme nové priestory nášho oddelenia mohli využívať.

Hovorili ste, že táto zima a začiatok jari bola pre vás veľmi ťažkým obdobím s mnohými smrteľnými prípadmi.

Toto bola v mnohých aspektoch iná situácia, než na akú sme boli pripravovaní či zvyknutí. Komplikácie covidu sú mnohokrát nepredvídateľné, vrátane infekčných kompilácií a pacientov predisponujú k prognóze, akú bohužiaľ majú.

Vy, lekári, ste však určite na to pripravovaní, že sa vo svojej praxi budete stretávať aj s veľmi ťažkými prípadmi so smrteľným koncom.

Áno. ARO je od iných oddelení špecifické tým, že aj pre covidom sme vždy mali pacientov vo veľmi ťažkých stavoch, resp. v tých najťažších stavoch.

Veľakrát tu vidíme ľudí umierať, lebo im už viac pomôcť nedokážeme. To znamená, že pre nás to bola skôr zmena kvantitatívna, než kvalitatívna. Dostavuje sa na nás únava aj v tom zmysle, že vzhľadom na núdzový stav si nemôžme zobrať dovolenky a podobne. Zdravotníci sú momentálne hnaní nebezpečne blízko ku hrane svojich možností a nie som si celkom istý, že je to ten správny postup. Celé je to o nejakom celospoločenskom nastavení, ktoré by som ale nerád komentoval. Naša neskutočná únava vyplýva z toho, že starostlivosť o covidových pacientov je mnohonásobne zložitejšia. Je komplikovaná hlavne protiepidemiologickými opatreniami – práca v ochranných overaloch, práca v izolovaných boxoch, atď., atď.

Čiže keď prídete do práce, automaticky navliekate na seba overal?

Nie. Vo Vranove máme kombinované ARO. Máme vyčlenené izolované boxy pre covidových pacientov a kvázi otvorenejšiu časť pre necovidových pacientov. Lekári, ktorí sú v službe, majú adekvátne pridelených covidových pacientov, pravidelne sa pri nich striedame, nie sú tu špeciálne vyčlenení lekári len pre covidových pacientov. Ak by tak bolo, osobne si myslím, že to by bola dobrá cesta k psychickému zrúteniu.

Takže ako to u vás funguje?

V podstate sa točíme v našich interných dohodách. Každý má potrebný prehľad o covidových pacientoch, no primárna starostlivosť o nich v zmysle, že sa oblečieme do overalu a reálne k nim ideme, každý deň pripadá na niekoho iného. Lebo keď sa už do toho overalu oblečieme, tak sme pri tých pacientoch niekedy štyri hodiny, niekedy päť-šesť hodín. Za ten čas sa nemáme možnosť ani napiť, ani najesť, ani ísť na toaletu – nič. Jednoducho sme tam toľko, koľko pri tých pacientoch treba byť, čo reálne znamená, že pacientov polohujeme, odsávame, meníme nastavenia

ventilátorov, atď. Náročná starostlivosť o aristického pacienta ako takého je tu ešte naviac komplikovaná protiepidemiologickými opatreniami.

Mnohí ľudia sa napriek tomu, že vieme, aká je covid nebezpečná choroba, nechcú dať zaočkovať. Pre mňa osobne je veľmi udivujúce, že ľudia sa oveľa menej boja vyššieho rizika zomrieť na covid, ako menšieho rizika trombotických reakcií a prípadnej následnej smrti po očkovaní. Jednoducho povedané: viac sa boja očkovania ako choroby. Je to normálne? Ako sa na to pozeráte vy ako lekár?

Priznám sa, spočiatku, keď covid ešte nebol takých rozmerov ako teraz, mal som tendenciu veriť, že očkovanie je viac-menej nevyhnuté iba pre rizikové skupiny obyvateľstva, teda pre zdravotníkov, zdravotníckych záchranárov, pre ľudí, ktorí sa starajú o viaceré osoby v domovoch sociálnych služieb a podobne. Dnes je však problém v tom, že šírenie choroby nabralo obrovské rozmery. Dnes som už tvrdý zástanca toho, že treba preočkovať celú populáciu. V súčasnosti moje úplne súkromné vyjadrenie na očkovanie je: Očkovanie proti covidu by momentálne nemalo byť na báze dobrovoľnosti.

Teda v súčasnosti ste veľmi tvrdým zástancom očkovania proti covidu?

Ľudia nevidia to, čo sa deje za bránami nemocnice. Na jednej strane vďakabohu, že to nevidia, ale z tohto uhla pohľadu sa mi žiada povedať, že žiaľbohu to nevidia. Nemám rád vyjadrenia mnohých, že covid je len chripôčka, už aj z toho dôvodu, že ľudia si nie celkom uvedomujú, že aj chrípka dokáže zabíjať a zabíja pomerne často. No ešte raz zdôrazňujem, bohužiaľ ľudia nevidia za brány nemocnice, aby pochopili vážnosť situácie. No keď už sú tam, už je neskoro. Nikomu to neprajem, naozaj nie. Nech je každý zdravý,

ale nech si každý uvedomí, že očkovanie je veľmi potrebné. Je nutné vytvoriť kolektívnu imunitu. Osobne si myslím, že očkovanie je bezpečné.

Ja som bola očkovaná AstraZenecou. Je okolo nej veľa rozruchu, lebo u niektorých spôsobuje trombotické reakcie a je známy už aj smrteľný prípad po očkovaní touto vakcínou. No stále to nie je zďaleka také množstvo ľudí, ako úmrtí na covid.

Čo sa týka AstraZenecy, pokiaľ bol zaznamenaný neprijateľne vysoký výskyt trombotických komplikácií a sťahujú ju z trhu, je to v poriadku. Nie som imunológ, táto sféra je trochu mimo mojej profesie. No všeobecne sa vie, že každá vakcína má nejaké nežiaduce účinky. Dokonca každý liek má nežiaduce účinky a môže vyvolať život ohrozujúcu alergickú reakciu. Jednoducho žijeme s tým od narodenia. Ak som sa s niekým rozprával a ten človek argumentoval proti očkovaniu, ako príklad som mu zvykol povedať: Áno, umierajú aj mladí ľudia napríklad po intravenóznej aplikácii penicilínu, keď dostanú ťažký anafylaktický šok. Znamená to, že penicilín je sám osebe zlý ? Určite nie. Jednoducho nemôžeme odsúdiť liek na základe desiatich nežiaducich vedľajších účinkov, pokiaľ v milióne prípadov má jednoznačne pozitívny vplyv. Samozrejme, musíme byť opatrní a selektovať skupiny, ktoré sú nejakým spôsobom ohrozené. No to je už záležitosťou tých, ktorí tie vakcíny skúmajú, aby vyselektovali ľudí, ktorí by ich dostať nemali.

Takže vy ste zaočkovaný.

Bol som zaočkovaný hneď v prvej vlne očkovania. Áno – mal som bolesti v mieste vpichu, prvú noc som sa vôbec nevyspal, to uznávam. No ak si mám vybrať, či sa mám dostať na umelú ventiláciu alebo ma má jednu noc bolieť rameno, myslím, že voľba je jasná.

Ako relaxujete, resp. čo vám pomáha, keď prídete zo služby domov?

Mne ako človeku, jednoznačne v prvom rade moja terajšia priateľka, ktorá je sestričkou na našom oddelení. Spoločne zdieľame to, čo sa v práci deje, navzájom si pomáhame. Neraz sa stalo, že sme sa dokonca ocitli spoločne aj v overaloch pri pacientoch. Ona mi jednoznačne dodáva veľmi veľa vnútornej sily. Nuž a potom mám veľmi rád prírodu. Zima či leto, chodím na turistiku – toto je môj skutočný relax. Keď už veľmi potrebujem vypnúť, turistická trasa, ktorá má kľudne aj 20 kilometrov, to je ono. Pri chôdzi vypínam od všetkých starostí, od všetkej psychickej záťaže. Samozrejme, relaxujem aj pri čítaní kníh, televízii, internete; pri tom tiež dokážem vypnúť.

Aký typ kníh čítate?

Často čítam odbornú literatúru. Je to možno paradoxné, že dokážem relaxovať pri odbornej literatúre, ale dá sa to. Keď mám pocit, že som unavený z čítania o umelej pľúcnej ventilácii, tak si pre zmenu prečítam o EKaGečku a mám pocit, že robím niečo iné. No keď sa dostanem k beletrii, mám slabosť pre veľmi špecifickú oblasť, a tou sú postapokalyptické romány.

Och nie! Je vám azda málo tej hrôzy na oddelení?

Vždy, keď dočítam nejakú takú knihu, poviem si, že my sa tu máme v súčasnosti napriek všetkému stále veľmi dobre. A to je to pozitívne, čo si na základe prečítania týchto kníh uvedomujem.

A konkrétne spisovatelia?

Napriek tomu, že ich knihy nie sú optimistickým čítaním, k mojím obľúbeným spisovateľom patria Erich Maria Remarque – myslím, že od neho som prečítal všetko, čo sa dalo načítať. A vôbec to medzivojnové obdobie: Remarque, Ernest Hemingway, Kurt Vonnegut – to sú autori, ktorí mne vyhovujú. Napríklad v knihe Tiene raja je hlavný hrdina človekom, ktorý ako Žid stále uteká, stále ho niekto prenasleduje. Potom tú knihu zavriem a poviem si: Máme sa teraz až tak zle? Nie. Ľudia prežili omnoho horšie veci a nejakým spôsobom sa vždy to ľudské pokolenie nanovo postavilo na nohy. Keď som odchádzal z Košíc, jeden známy ešte z vysokej školy mi venoval jednu knihu. Je v nej opísaný osud človeka, akým spôsobom bol schopný zachovať si aspoň bazálny ľudský optimizmus aj na takom otrasnom mieste, akým bol koncentračný tábor. Dokázal odtiaľ vyjsť psychicky relatívne zdravý, čo priznám sa, ja by som asi nedokázal. Vtedy mi to tak nejako došlo, a dodnes mám tendenciu ľuďom odovzdávať odkaz tejto knihy. Na jednej strane sa ľudia akoby korony nebáli, na druhej majú mnohí názor, že korona nás už nikdy neopustí, že už vždy budeme žiť tak, ako momentálne žijeme a že už nikdy nebude dobre. Ale vždy je svetlo na konci tunela.

Takže sa toho optimizmu pevne držíte.

Áno. Ľudstvo vždy nejakým spôsobom vyšlo z toho zlého a aspoň chvíľu išlo dobrým smerom. Aj keď sa to potom vždy znova začalo vlniť rôznymi nedobrými smermi. Som však beznádejný rojko, ktorý verí v dobrý koniec. Viem, pozostalým ostane smútok za ľuďmi, ktorých na tej ceste stratili. Najmä v rodinách kde stratili otcov, matky, tú stratu nič nenahradí. No jedného dňa korona skončí a z tvárí si zložíme respirátory aj rúška.

Rozhovor viedla
Agáta Krupová
Fotografie zo súkromného archívu Miroslava Benču

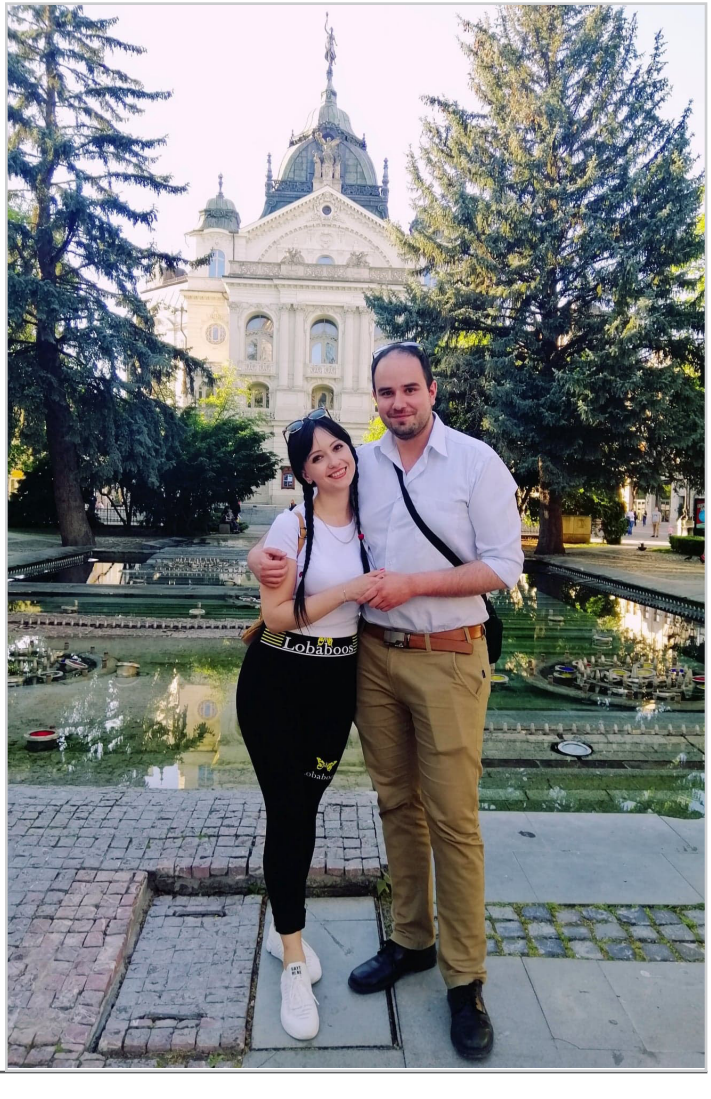

MALÁ ŽENA ZA VYSOKÝM CHIRURGICKÝM STOLOM

MUDr. Dominika Ivanecká (28 rokov) si za svoju špecializáciu zvolila chirurgiu

Narodila sa v Prešove v roku 1993. Ako jedenapolročná sa s rodičmi presťahovala do Hanušoviec nad Topľou z Bystrého, kde dovtedy bývali u jej starých rodičov. V Hanušovciach chodila na základnú aj základnú umeleckú školu (klavír, husle). V rokoch 2008-2012 študovala na Gymnáziu Jána Adama Raymana v Prešove. Po ukončení gymnázia smerovali jej kroky do Prahy na 2. lekársku fakultu Karlovej univerzity. Vysokoškolské štúdium úspešne ukončila v 2018. V súčasnosti pracuje ako chirurgička vo Fakultnej nemocnici Brno.

Prvýkrát som si ju a jej rodičov všimla v jeden zimný večer pred mnohými rokmi. Kráčali predo mnou po zasneženom chodníku. Malé dievčatko na otcových rukách spievalo koledu „Búvaj, Dieťa krásne“. Osobne som celú ich rodinku spoznala až trochu neskôr, ale vŕzgajúci sneh pod nohami a čistý detský hlások bez jediného falošného tónu na mňa vtedy tak silno zapôsobili, že mi dodnes utkveli v pamäti.

To malé dievčatko bola Dominika. Čo si pamätám, vždy sa učila veľmi dobre, a tak ma neprekvapili jej ambície študovať medicínu v Prahe. Hlavné mesto ČR jej učarovalo počas prázdnin po 2. ročníku gymnázia. Páter Jozef Timko, rodák z Bystrého, bol v tom čase provinciál kapucínov v Českej republike - v Prahe na Lorete - a Dominike tam sprostredkoval týždenný pobyt. Praha sa jej veľmi zapáčila. Povedala si, že tu by chcela po skončení gymnázia študovať. Bol to jej sen, ktorému v reáli nedávala veľké šance.

Že si nevie predstaviť prácu za počítačom, ale určite chce pracovať s ľuďmi, si začala jasne uvedomovať v tínedžerskom veku. Spočiatku uvažovala o VŠ štúdiu pre zdravotné sestry, no kamarátka jej to vyhovorila, vraj škoda tratiť na to energiu, nech priamo skúsi medicínu. Tak sa aj stalo.

Po maturite poslala Dominika prihlášky do Bratislavy a Martina, ale aj do Prahy s tým, že to aspoň vyskúša. V čase, keď tam na prijímacie pohovory ešte len cestovala, vedela už, že je prijatá aj do Bratislavy aj do Martina. Prahu preto brala len ako výlet bez ďalšej špeciálnej prípravy. Prijímacie pohovory sú tam totiž dosť odlišné od prijímačiek na akúkoľvek inú medicínu. Na slovenských lekárskych fakultách sa robia v rámci prijímacích pohovorov väčšinou iba testy z biológie a chémie, na českých fakultách je naviac test z fyziky, no na pražskej 2. lekárskej fakulte, kam sa Dominika hlásila, pokračujú prijímačky ešte druhým kolom, kde sa testujú všeobecné študijné predpoklady. Na ten test sa nedá nijako špeciálne pripraviť, lebo obsahuje zadania typu skladania alebo selekcie obrázkov, aké napríklad rieši respondent pri testoch na meranie IQ: Nedá sa to naučiť, človek tomu musí rozumieť – musí vedieť logicky rozmýšľať, analyzovať a syntetizovať predložené fakty. Na základe výsledkov z týchto testov bolo z celkového počtu cca tisíc uchádzačov o štúdium vybraných 500 do ďalšieho kola. Títo nasledujúci deň robili ústne pohovory pred komisiou troch doktorov, ktorí definitívne na štúdium vybrali 120 budúcich medikov. „Pokiaľ viem, ústne pohovory s uchádzačom o štúdium, sú súčasťou prijímacej skúšky len na 2. a 3. lekárskej fakulte,“ povedala Dominika.

Skúšky úspešne zvládla, a tak bola prijatá aj na túto 2. lekársku fakultu Karlovej univerzity v Prahe, ktorú si nakoniec spomedzi troch definitívne vybrala za svoju alma mater.

Zaujímala ma tá arabská dvojka pri pražskej lekárskej fakulte, ktorú si Dominika vybrala. Dozvedela som sa, že po 2. svetovej vojne, keď sa znovu otvorili vysoké školy, bola jedna pražská lekárska fakulta rozdelená na tri fakulty: prvá bola fakulta všeobecného lekárstva, druhá fakulta detského lekárstva a tretia fakulta hygieny. Ak sa v povojnových rokoch niekto prihlásil na 2. lekársku fakultu v Prahe,, hneď od začiatku vedel, že bude pediatrom. Avšak podľa súčasnej legislatívy každý medik musí najprv 6 rokov študovať všeobecné lekárstvo, až potom si vyberá špecializáciu. Niečo však na tých fakultách z minulosti prilepené zostalo. Každá fakulta má totiž aj svoju nemocnicu a nemocnicou 2. lekárskej fakulty je najväčšia detská nemocnica v strednej Európe v Prahe na Motole. Riešia tam aj také detské ochorenia, ktoré sa nikde inde v republike neriešia. Takže ak študent od začiatku vie, že sa chce venovať detskej medicíne, študovať na tejto fakulte je preňho veľkou výhodou.

Dominika Ivanecká to však na začiatku nemala takto v sebe utrasené. Dlho hľadala, akému oboru sa chce venovať. Chirurgia bola posledným predmetom a poslednou štátnicou na fakulte. No predpokladám, že málokto, ak vôbec niekto, by uhádol pravý dôvod, prečo si Dominika vybrala práve chirurgiu. Ako žena má záľubu v ručných prácach – rada vyšíva, rada pletie. Doma u rodičov je plno ňou povyšívaných obrazov. A chirurgia je aj o šikovnosti prstov. Manuálna šikovnosť jej prstov sa prejavila už aj počas štúdia v tom, že v posledných dvoch-troch ročníkoch pracovala v patologickom laboratóriu s resekátmi, ktoré tam posielali z operácií na histologické vyšetrenie. Jej úlohou bolo resekát (napríklad časť čreva, v ktorom bol nádor alebo amputovaný prsník s nádorom či maternicu s nádorom) zmerať, rozrezať, urobiť makroskopický popis orgánu (to znamená popis, čo človek vidí voľným okom), nájsť v ňom ten nádor a odobrať z neho vzorky, ktoré potom vyhodnocoval patológ, či sú rakovinové alebo nie.

Spočiatku zvažovala Dominika ako svoju špecializáciu patológiu, lebo ju táto práca bavila. Avšak skoro si uvedomila aj to, že patológ celý život sedí iba za mikroskopom a pozerá na tie vzorky. A ona chcela pracovať aj s ľuďmi. Takže sa nakoniec rozhodla pre chirurgiu. Ako hovorí, bola to jej najlepšia voľba. Chirurgia je ideálna aj pre zúročenie manuálneho majstrovstva jej prstov.

Ako sme sa telefonicky rozprávali, pred očami sa mi vytvoril obraz Dominiky za chirurgickým stolom, tak ako ho poznám nielen z TV a filmov, ale aj z vlastnej skúsenosti. Keď ma dvakrát viezli na operáciu, mala som pocit, že ležím dosť vysoko. Aj lekári pri operačnom stole boli vysokí. Ako toto neveľké žieňa dokáže za tým stolom operovať? Tak som sa jej na to priamo opýtala. Podala mi veľmi jednoduché vysvetlenie. Operačný stôl je polohovateľný. Keď už je pacient v narkóze zaintubovaný (má zavedenú trubicu do dýchacích ciest), chirurg ho preberá od anestéziológa a dá si ho do takej polohy, ako potrebuje. Sú operácie, kedy pacient leží na boku alebo na bruchu a operačný stôl môžu polohovať aj výškovo. No na druhej strane neoperuje len jeden lekár, vždy je tam aj nejaká asistencia – ľudia rôznej výšky. Ak sa Dominika potrebuje prispôsobiť výške toho druhého, berie si taký stupienok, schodík, na ktorom počas toho, ako operuje, stojí.

V súčasnosti MUDr. Dominika Ivanecká pracuje vo Fakultnej nemocnici Brno-Bohunice na všeobecnej chirurgii. Traumatológiu má totiž klinika úrazovej chirurgie. Takto rozdelené to je iba vo veľkých nemocniciach (vo väčšine malých okresných nemocníc je chirurgia s traumatológiou spojená). To znamená, že k nim nechodia žiadne úrazy. No je ešte jeden dôvod, prečo táto mladá lekárka pracuje práve tu. Rovnako ako každý doktor musí vyštudovať všeobecné lekárstvo, tak každý chirurg musí začať všeobecnou chirurgiou, čiže musí toto absolvovať ako prvý stupeň k atestácii. To znamená – každý chirurg, ktorý chce v budúcnosti robiť akýkoľvek typ chirurgie, musí mať zvládnutú minimálne dva a pol ročnú prax na všeobecnej chirurgii, musí mať zvládnutý tzv. kmeň. Ako ona hovorí, ak pôjde všetko hladko, túto jeseň bude mať hotový kmeň, dovtedy ešte má čas premýšľať, akým smerom pôjde ďalej.

Zatiaľ MUDr. Ivanecká operuje menšie výkony – pruhy, slepé črevá, žlčníky laparoskopicky, robí odbery uzlín a podobne. Chirurgovia väčšinou začínajú amputáciami napríklad prstov, ale aj nôh v stehne, no tento druh operácií už nepatrí k jej obľúbeným. V čase doby pandemickej od novembra 2020 do marca 2021 absolvovala tzv. kolečká, čo znamená, že striedavo pracovala dva týždne na covidovej JIS-ke a mesiac na chirurgii, aby nevypadla z chirurgického prostredia a tiež aby bola zabezpečená prevádzka aj na tomto oddelení. Z jedného oddelenia chirurgie totiž urobili covidovú jednotku intenzívnej starostlivosti, na ktorej bol vždy vedúci lekár niekto z anestéziológov, ktorý potreboval k ruke ďalšieho lekára, takže sa tam v službách ona a jej kolegovia striedali. Na otázku, či to bolo pre ňu ťažké, odpovedala: „Bolo to niečo úplne iné, než na čo som zvyknutá. Veľa som sa tam naučila. My, chirurgovia, sme na operačných sálach zvyknutí robiť operácie v sterilných plášťoch a sterilných rukaviciach a vydržať v tom stáť 4-5 hodín, aj keď je tam horúco. Takže pracovať v špeciálnych ochranných pomôckach mi nerobilo až taký problém. Skôr psychicky to bolo náročné. Nebola som zvyknutá, aby nám na oddeleniach zomieralo toľko pacientov.“

U nás na Slovensku zápasíme s nedostatkom lekárov a ostatného zdravotníckeho personálu. Nechcela táto mladá sympatická lekárka začať budovať svoju odbornú kariéru v rodnej krajine? Jednoznačne chcela. Absolvovala pohovory vo viacerých slovenských nemocniciach, no v každej jej povedali, že ak tam nastúpi, bude musieť podpísať kvalifikačný dodatok k zmluve. Čo to znamená?

Každý lekár vo svojej špecializácii si musí „odchodiť kolečká“, t.j. ona ako chirurg musí si odkrútiť dva mesiace na internom oddelení, dva mesiace na anestéziológii, atď. a za tú dobu nie je na svojom pracovisku, ale platí ju jej pracovisko. Na Slovensku to v praxi funguje tak, že v nemocniciach si tých lekárov poisťujú zmluvou: V prípade, že u nich urobia tú špecializáciu, po atestácii musia na základe podpísanej zmluvy ostať pracovať ďalších 4-5, niekde aj viac rokov. V prípade, že zmluvu nedodržia, tak sa musia „vyplatiť“. Toto ona odmietla urobiť, a tak sa vrátila do Čiech. Podobne ako ona, aj mnoho ďalších šikovných lekárov práve pre takéto obmedzenia odchádza zo Slovenska do zahraničia, čo je naozaj škoda. Potešiteľné je, že sa tam nestratia, ale naopak, mnohokrát vyprofilujú na uznávaných odborníkov vo svojej špecializácii.

MUDr. Dominika Ivanecká okrem chirurgickej lekárskej praxe učí v Brne na lekárskej fakulte tretiakov medikov, a to tzv. anglickú paralelku, t.j. zahraničných študentov študujúcich v Čechách. V skupine má študentov zo Švédska, Nórska, Veľkej Británie, Nemecka či dokonca niekoľkých Japoncov. Vyučuje – ako inak? – chirurgickú propedeutiku, teda úvod do chirurgie – základy šitia, uzlenia, základy toho, ako vyzerá chirurgický pacient, náuku o ranách a podobne. Opýtala som sa jej teda, či neuvažuje o ďalšom Pí-hejč-Dí štúdiu. Zasmiala sa, že to by musela sedieť za počítačom a písať články, štúdie, teda robiť to, čo ju až tak nebaví.

No jeden nikdy nevie.

Pripravila Agáta Krupová
Foto poskytla Dominika Ivanecká

POĎAKOVANIE ZA ŽIVOT V MIERI

Každý človek je obdarovaný vzácnymi ľudskými vlastnosťami. A v každom okamihu života ich nesie v sebe, aby mohol ponúknuť lásku, pomoc a dať aj to najvzácnejšie – svoj život. V tento deň sme sa takto slávnostne stretli, aby sme ocenili to najvzácnejšie ľudské obetovanie – život pre iných, za ďalšiu budúcnosť. Pamätné listy a plakety prevzali rodinní príslušníci týchto ocenených in memoriam.

Juraj Luščák - padol v boji o Liptovský Mikuláš
Jozef Krupa Marcinko - padol v bojoch pri meste Ružomberok
Juraj Sabo Zakutný - padol v bojoch pri obci Smrečany
Štefan Sabo Kačmar - ranený v bojoch pri Liptovskom Mikuláši

Primátor mesta Štefan Straka, zástupca primátora Jozef Varga, riaditeľka mestského kultúrneho strediska Ľubica Tomková, predsedníčka Základnej organizácie Zväzu protifašistických bojovníkov v Hanušovciach nad Topľou Helena Lipčáková a rodinní príslušníci ocenených sa stretli na slávnosti odovzdania pamätných listov a plakiet in memoriam za hrdinstvo v boji proti fašistickej okupácii. Slávnosť sa mala konať v roku 2020 pri príležitosti 75. výročia oslobodenia spod fašizmu a ukončenia 2. svetovej vojny v Európe, ale z dôvodov obmedzenia podujatí pre šírenie vírusu COVID-19 sa slávnosť uskutočnila 7. mája 2021 v Malom kaštieli. Odovzdávaniu ocenení predchádzal pietny akt kladenia vencov k pamätníku SNP, o jeho dôstojnú úpravu sa postaral zástupca primátora Jozef Varga a FS Vargovčan, ktorý bol aj súčasťou sprievodu k pamätníku SNP a zaspieval pieseň pri slávnosti odovzdávania ocenení. Do sprievodu sa už tradične zapája so žiakmi aj naša ZŠ Hanušovce nad Topľou a členovia ZO SZPB.

Prítomným sa prihovorili primátor mesta a predsedníčka ZO SZPB v Hanušovciach nad Topľou. Aj ostatní zúčastnení vyjadrili úctu k oceneným za ich najvyššiu obeť v mene všetkých, ktorí dnes žijú v mieri. Poďakovanie organizátorom za pripravenú slávnosť v mene rodinných príslušníkov ocenených vyjadrila Alena Sabová-Zakutná. Spoločnou spomienkou sme ukončili oslavu ľudskej dôstojnosti.

Jozef Varga
zástupca primátora mesta
Foto: Miloš Kmec

STAVANIE MÁJA S FS VARGOVČAN

Tak ako každý rok ani tento folklórny súbor nezabudol na tradície v našom regióne. Pandemické opatrenia nedovolili obohatiť tento podvečer sprievodným programom súboru, a tak si zaspievať či zatancovať pod tohtoročným májom. Pevne veríme, že nasledujúci máj už osadíme za plnej parády s programom všetkých zložiek súboru za prítomnosti divákov a známych.

FS VARGOVČAN ĎAKUJE ZA PRÍSPEVOK

Folklórny súbor Vargovčan ďakuje mestu, mestskému zastupiteľstvu za finančný príspevok vo forme dotácie na dovybavenie tanečnej miestnosti zvukovou technikou, ktorá bude osadená v tréningovej sále súboru. Ešte raz ĎAKUJEME.

PROJEKT S KARPATSKOU NADÁCIOU

Občianske združenie Klub mladých mesta Hanušovce n/T., bolo podporené projektom Karpatskej nadácie v ktorom jedným z cieľom je zušľachťovanie a obnova životného prostredia vybraných verejných priestorov. Spoluprácu toto združenie nadviazalo s materskou školou kde pod odborným dohľadom riaditeľky PaedDr.

Silvii Demetrovičovej prebiehajú projektové aktivity. Ďalším partnerom projektu je Komunitné centrum ktoré sa taktiež podieľa na aktivitách projektu a tak prispieva k naplneniu jeho cieľov.

Zámerom týchto aktivít je rozvoj praktických a záhradníckych zručností účastníkov projektu.

KTO SÚ ZELENÁČI?

Vznikli z iniciatívy mladých ľudí skrášľovať miesta, plochy nášho mesta a byť tak nápomocní oddeleniu údržby nášho mesta. Najprv to boli plochy ako pešia zóna či okolie Malého kaštieľa no rozrástlo sa to od parku, plochy okolo Kultúrneho domu, plochy pri Malom kaštieli, pri pomníku SNP, pri zdravotnom stredisku a pešia zóna až po most „Apollo“. Sú to aktivity ako kosenie, vyhrabávanie, čistenie chodníkov, dlažby, sadenie kvetín/drevín/trávy, polievanie, strihanie živých plotov a podobne. Samozrejme nešlo by to bez zapožičania záhradnej techniky, pohonných hmôt či inej techniky. Veľká vďaka patrí úseku údržby nášho mesta, za šikovné ruky majstrov ktorí častokrát pomáhajú pri opravách strojov aby mohli vykonávať svoju činnosť v prospech nášho mesta. V spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom (kde je riaditeľkou Bc. Ľubica Tomková) vznikla myšlienka obnoviť pôvodné dreviny v okolí Malého kaštieľa (sakury ktoré skrášľovali po dlhé roky tento priestor). Vysadil sa aj živý plot s tují. Zelenáči myslia aj na tých najmenších v podobách detských motívov či už na pešej zóne alebo pred kaštieľom. V neposlednom rade ďakujeme miestnym kvetinárstvam (Orchidea a JuliArt).

pokračovanie článku na strane 19 ►

ZA DUCHOVNÝM OTCOM JURAJOM RIŠKOM

V nedeľu 11. apríla 2021 zasiahla veriacich Rímskokatolíckej farnosti Hanušovce nad Topľou smutná správa, že o. Juraj Riško, ktorý v Hanušovciach nad Topľou pôsobil 14 rokov, prehral boj s ťažkou chorobou.

Juraj Riško sa narodil 16. januára 1970 v Humennom rodičom Jolane a Jurajovi ako najstarší z piatich detí (jeho brat Viliam je takisto kňazom v reholi Saleziánov dona Bosca). Po ukončení základnej školy v rodnom meste tu pokračoval v štúdiu aj na gymnáziu. Po maturite v roku 1989 jeden rok pracoval. V septembri 1990 nastúpil do Kňazského seminára v Spišskej Kapitule. Kňazskú vysviacku prijal od vtedajšieho košického arcibiskupa Mons. Alojza Tkáča 17. júna 1995 v Košiciach. Primičnú sv. omšu slúžil v rodnom meste 18. júna 1995.

Prvé kaplánske miesto absolvoval o. Juraj v Sabinove v rokoch 1995-1997. Potom sa stal správcom novozriadenej farnosti v obci Víťaz, kde pôsobil šesť rokov (1997-2003). Počas svojho pôsobenia vo Víťaze v roku 2000 ukončil štúdium na Katolíckej univerzite v poľskom Lubline licenciátnou skúškou. O rok neskôr bol menovaný za člena Kňazskej rady pri Biskupskom úrade v Košiciach. Do Hanušoviec prišiel 1. júla 2003 a pôsobil tu do 30. júna 2017. Poslednou jeho kňazskou zastávkou bola farnosť Košické Oľšany. *„Posledné mesiace jeho života a pastorácie poznačila pandémia, ktorá zastavila aj viacero jeho pastoračných iniciatív. Počas posledného februárového týždňa sa sám nakazil ochorením Covid-19 a kvôli sťaženému priebehu musel byť 28. februára 2021 hospitalizovaný, neskôr napojený na pľúcnu ventiláciu a uvedený do umelého spánku,“* bolo čítané v jeho životopise pred začiatkom pohrebnej sv. omše.

Juraj Riško zomrel v nedeľu 11. apríla 2021 vo veku 51 rokov. Posledná rozlúčka s ním sa konala v stredu 14. apríla 2021 v dopoludňajších hodinách v kostole sv. Štefana Uhorského v Košických Oľšanoch. Vzhľadom k aktuálnym bezpečnostným a hygienickým opatreniam kvôli Covidu-19 bolo možné sa pohrebných obradov zúčastniť len v obmedzenom počte. Avšak pohrebná sv. omša celebrovaná Mons. Boberom bola vysielaná online. Telesné pozostatky o. Juraja boli potom prevezené do Humenného, kde v popoludňajších hodinách sa v kostole Všetkých svätých konala sv. omša za zosnulého za účasti príbuzných. Pochovaný je na humenskom cintoríne.

Keď o. Juraj pred 18 rokmi prišiel do Hanušoviec v júli 2003, bol akurát v Kristových rokoch. Prišiel s milým, úprimným, akoby nesmelým úsmevom na perách. Hneď na začiatku svojho pôsobenia v našom meste citujúc slová Jána Krstiteľa z Evanjelia, povedal: „Ja sa musím umenšovať, Kristus musí narastať.“ Týchto slov sa držal počas celého obdobia pôsobnosti u nás.

Nepatril k typu kňazov, ktorí majú silu budovať veľké nové kamenné Božie chrámy, ale k tým, ktorí svoje úsilie sústreďujú na zdanlivé maličkosti, lebo ako sa raz vyslovil, v maličkostiach spočíva dokonalosť. Napriek tomu sa za jeho vedenia farnosti upravila hanušovská kalvária a na jej vrchu vybudovala kaplnka, kde sa pred pandémiou veriaci stretávali na pobožnostiach krížovej cesty i na svätých omšiach počas sviatkov Povýšenia Svätého kríža a Sedembolestnej Panny Márie. Na jeho podnet či pozvanie sa v roku 2005 v hanušovskej farnosti prvýkrát po 56 rokoch (1949-2005) konali novodobé osemdňové ľudové misie. Otec Juraj tak svoje snaženia sústreďoval najmä na vnútornú obrodu a vnútorný rozvoj veriacich našej farnosti viac v tichu a pokore, a nie v sláve a okázalosti, ktoré mu ako človeku, a teda aj ako kňazovi, boli cudzie. Z tohto pozývania do ústrania pramenil jeho dôraz v prvom rade na také cirkevné aktivity, ktoré podnecovali veriacich stiahnuť sa do ticha modlitby.

Jedna z činností v živote tunajšej rímskokatolíckej farnosti sa tiahla celým hanušovským pôsobením o. Juraja. Pôvodne štvrťročné noviny zo života farnosti vydávané od roku 1999 pod názvom ZRKADLO hanušovskej rímskokatolíckej farnosti, keď tu pôsobil vdp. Ján Švec Bilý, sa na podnet o. Juraja a za jeho podpory pretransformovali na časopis. Tento pravidelne s dvojmesačnou periodicitou vychádzal až do jeho odchodu z Hanušoviec v roku 2017. Aj vďaka tomuto časopisu zostane spomienka na otca Juraja a jeho pôsobenie a farské aktivity trvale uchovaná aj pre budúce generácie. Ako šéfredaktorka Zrkadla v rokoch 1999-2008 som na tomto poli s otcom Jurajom spolupracovala takmer 6 rokov. Pre mňa osobne to boli veľmi pekné a veľmi plodné roky redaktorskej práce s výborným kolektívom redakčnej rady v čele s otcom Jurajom, milým a dobrosrdečným človekom a kňazom, ktorý bol zároveň aj principiálnym človekom nepopúšťajúcim zo svojich pevných zásad.

V homílii zádušnej pohrebnej sv. omše v Košických Oľšanoch hlavný celebrant košický arcibiskup Mons. Bernard Bober nám o. Juraja pripomenul okrem iného aj týmito slovami: *„Juraja som poznal ako verného a horlivého kňaza. Bol tichší, veľa toho nenahovoril. On bol vlastne ten, kto viac počúva. Nebál sa stretnutí, ku každému sa prihovoril a podal ruku. Tiež bol poctivý vo svojej pastoračnej službe. Bol priateľský a kamarátsky. Nepotrpel si na nejaké poklonkovanie, ani exkluzivity. Bol jednoduchý, ale na každého si našiel čas. Vyhľadával kňazské spoločenstvo, sám ho chcel aj posilňovať. U svojich spolubratov nachádzal, ale hlavne ponúkal dôveru i oporu. Vedel spolubratov vyhľadať, povzbudiť a potešiť. Jeho životným heslom bolo motto sv. Františka Pokoj a dobro. Keď niekomu písal, vždy pridal: Pokoj a dob-*

ro. Miloval spiritualitu sv. Františka. Šikovnosť a svižnosť boli príznačné pre jeho povahu. Niektorí jeho spolubratia ho volali Riško-Friško. lebo neobsedel na jednom mieste a už utekal ďalej. Mal rád zmenu. Rád sa modlil, vedel sa ozvať ku každému. Vždy sa snažil hľadať cestu zmierenia. Mal pochopenie aj pre pastoráciu Rómov a budoval živé ekumenické vzťahy. Bol obľúbený, čo dosvedčuje aj fakt, že vo Víťaze, kde bolo jeho prvé miesto farára a zároveň sa tam stal aj prvým farárom v dejinách novozriadenej farnosti, neraz sa za neho ľudia modlili, ale teraz zvlášť. V reťazovej modlitbe sa striedali 24 hodín denne. Živo sa zaujímal o priebeh jeho choroby každý, kto ho poznal. Modlili sa aj veriaci z Hanušoviec nad Topľou, aj tu od vás, z Olšian, kde si na neho ľudia rýchlo zvykli. Juraj sa nešetril a v službe išiel až na doraz. Jeho nalomené zdravie dostalo koncom februára

ďalšiu tvrdú ranu. Vírusové ochorenie ho pripútalo na lôžko, kde strávil posledné týždne svojho života. Teraz sme ho doslova zložili z kríža. Ďakujem Jurajovi za neúnavné ohlasovanie a pastoračnú službu, pri ktorej lámal Božie slovo i chlieb pri Eucharistii a otváral tak mnohým ľuďom oči i srdce pre Ježiša.“

Duchovný otec Juraj Riško skonal v nedeľu Božieho milosrdenstva, teda ako my, katolícki veriaci, veríme, vo sviatok veľkého rozlievania daru nekonečnej Božej lásky. Verím, že povolanie do večnosti práve v tento deň bolo voči otcovi Jurajovi krásnym vyjadrením veľkej Božej lásky a ocenením jeho vernej kňazskej služby.

R.I.P.

Agáta Krupová

► **pokračovanie článku zo strany 5**

VEĽKÁ NOC

Vargovčan, Zelenáči a Mestské kultúrne stredisko pripravili Veľkonočnú výzdobu v domčeku pri kaštieli pre potešenie tých najmenších aj tých skôr narodených. Návštevníci mali možnosť vidieť symboly Veľkej noci v pestrofarebnom pozadí s jarnými kvetmi. Najväčšou radosťou pre všetkých kresťanov je Zmŕtvychvstanie Ježiša Krista.

Text a foto Miloš Kmec

DVAJA KAMARÁTI, DVE VÝROČIA

V apríli uplynulo **100 rokov od narodenia Andreja Eliáša** (* 21.4.1921 – † 8.5.2017) a v decembri uplynie **20 rokov od úmrtia Nazmiho Redžepoviča** (* 9.4.1919 – † 13.12.1991). Prvý sa narodil v tomto prostredí, druhý v Macedónsku. Prvý odtiaľ odišiel a väčšinu života prežil v USA, kde aj zomrel, druhý sa narodil stovky kilometrov odtiaľ, ale tu sa usadil, prežil tu väčšinu svojho života a na hanušovskom cintoríne spí aj svoj večný spánok. Jeden na Slovensku aj za Veľkou mlákou zviditeľnil Hanušovce nad Topľou cez knihu *Ako som objavil Ameriku alebo Putovanie mladého Slováka z Hanušoviec do Washingtonu* (v anglickej mutácii *I chose America)*. Druhý zviditeľnil Hanušovce nad Topľou na celom Slovensku i v bývalom Československu svojou legendárnou zmrzlinou. Obaja boli veľmi originálne a svojské osobnosti, na ktoré sa len tak nezabúda.

Ich cesty sa v istých momentoch navzájom dotkli. Prvé stretnutie krátko po skončení 2. svetovej vojny opisuje Eliáš vo svojej knihe (v postave Andreja Dubravina; Redžepoviča ako Rachmana Redžepoviča) takto:

Na ceste späť som čakal na autobus, keď sa mi prihovoril cukrár Redžepovič. Bol prisťahovalec z Juhoslávie, ktorý sa priženil do Hanušoviec. „Pán Dubravin," oslovil ma nesmelo, „počul som, že máte v Košiciach veľké slovo pri prideľovaní bytov. Bol by som vám veľmi povďačný, a nechcel by som to zadarmo, keby ste mi niečo našli na hlavnej ulici. Chcel by som si tam otvoriť cukráreň."

„Pán Redžepovič, ja mám na starosti vojakov, ale uvidím, či by som vám mohol pomôcť..."

Redžepovič bol moslim, ktorý sa snažil vylepšiť si život v nemoslimskom svete čestným spôsobom. Kedykoľvek ma stretol, hoci bol odo mňa o viac ako desať rokov starší (v skutočnosti iba o dva roky – pozn.), vždy ma priateľsky pozdravil. Bravčovinu nejedol a okrem piva nepil alkohol. Nikto o ňom nemohol povedať nič zlé. V duchu

som sa tešil, že práve on ma prišiel požiadať o malú službu.

Spätnú väzbu, teda ako vnímal Andreja Eliáša Nazmi Redžepovič nepoznáme a už sa ani nikdy nedozvieme. Starí Hanušovčania si pána Redžepoviča pamätajú ako človeka s typickým južanským temperamentom, trochu odlišným od temperamentu ľudí tohto regiónu. Ako vnímal tento temperament Andrej Eliáš, opisuje v ďalších úryvkoch spomínanej knihy:

Onedlho potom na miestnom národnom výbore (v Košiciach, kde Andrej Eliáš istý čas pôsobil – pozn.) *prezeral spolu s Mikitom adresy voľných bytov, keď do kancelárie vošiel jeden z mojich vojakov, že na mňa čaká akýsi neodbytný návštevník. Bol to Redžepovič. Stál na chodbe obklopený vojakmi a vítal ma so širokým úsmevom. „Vidíte, vravel som vám, že sme kamaráti," povedal vojakom podávajúc mi ruku. „Poďme niekde, kde nás nikto nepočuje," šepol mi do ucha. (...)*

Dal som si fľašu čierneho piva a on pohár malinovky.

„Pán Dubravin, prišiel som vám oznámiť jednu dobrú správu. Našiel som si na hlavnej ulici prázdnu miestnosť, veľmi vhodnú na cukráreň." Porozprával mi, že už bol za majiteľom domu a ten mu povedal, že na tú miestnosť má už troch alebo štyroch uchádzačov. Musí ju však prenajať tomu, kto na ňu dostane výmer od národného výboru. „No a bez vašej pomoci mi ten výmer nikdy nedajú," doložil na záver.

„Pán Redžepovič, ja vás poznám ako jedného z najporiadnejších ľudí v Hanušovciach. Povedzte mi, kým som bol v armáde, nevstúpili ste do gardy, alebo nearizovali ste nejaký židovský obchod?"

„Pán Dubravin, vy žartujete. Veď ja som sa obával, že ma fašisti odtransportujú so židmi. Finančne som podporoval partizánov, to každý dosvedčí."

Prisľúbil som mu, že mu vybavím odbojársky preukaz. Vyskočil zo stoličky, objal ma okolo krku a pred plnou kaviarňou ma vyboz-kával na obe líca. „Ďakujem ti, Andrej, ďakujem miliónkrát," začal mi tykať. „Nemáš za čo, Rachman, ešte som pre teba nič neurobil," bránil som sa jeho silnému objatiu. (...) „Ďakujem ti, kamarát, ešte raz ďakujem."

„Len ma tu na ulici nebozkaj," varujem ho žartovne.

Na záver pripájam pasáž o „láske" oboch k opere.

... u Redžepoviča som sa občas zastavil buď na zákusok alebo na zmrzlinu. Raz večer som ho prehovoril, aby išiel so mnou na operu. Ani on, ani ja sme na opere predtým nikdy neboli. Keď sme vošli, predstavenie už bolo v plnom prúde. V poloprázdnej miestnosti sme si sadli celkom dozadu, aby nás hlasitý spev nevyrušoval v rozhovore. Sedeli sme len chvíľu, keď mi Redžepovič šepká: „Nevieš, kedy už dospievajú a začnú hovoriť? Mňa už od toho spevu bolia uši. Nerozumiem ani jediné slovo, čo tá žena vykrikuje."

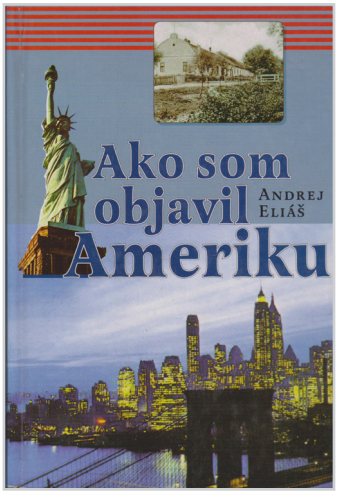

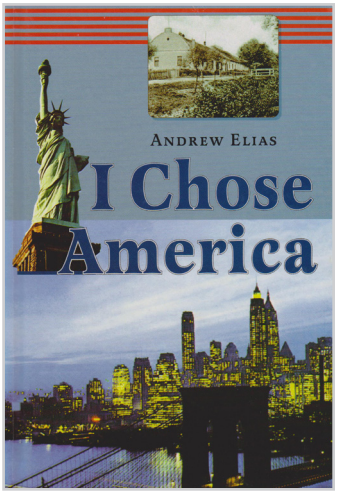

„Myslím si, že ten spev už čoskoro skončí. Aj mňa to už začína nudiť," snažím sa prekričať sopranistku. Po chvíli sa ma Redžepovič spýtal, ako dlho tá opera bude trvať. Nemal som poňatia, ale odpovedal som, že možno dve alebo tri hodiny.

„Nemám chuť na žarty. Povedz mi pravdu," okríkol ma priateľsky.

„Pozri Rachman, ja som na opere prvý raz. Tak ako ty. Aj ja sa nudím ako ty. Ale nemôžeme žiť vo veľkom meste a nebyť ani raz na opere. Tá speváčka sa mi zdá už unavená. Iste o pár minú skončí."

Neskončila. Spievala ďalej. Zdalo sa mi, že ju prerušuje nejaký basista. Lenže na javisku som nijakého basistu nevidel. Pozrel som sa na Redžepoviča. Chrápal. Šťuchol som ho do boku. Prudko vyskočil, až pod ním stolička zaprašťala. „Poďme, Rachman," potiahol som ho za rukáv. Vyšli sme na ulicu. Myslím, že sme neboli dnu dlhšie ako pol hodiny. „Andrej, neuraz sa, ale ja mám tvojej opery dosť na celý život."

Hovorí sa, že ľudia žijú tak dlho, ako žijú v spomienkach živých. Nuž na týchto dvoch Hanušovčanov živí tak skoro nezabudnú, lebo stále žijú v diele, ktoré počas svojich životov vytvorili.

Pripravila Agáta Krupová
Foto: Archív Agáty Krupovej

Jubilanti

Milí čitatelia,

ako sme avizovali aj v predchádzajúcich číslach, v dôsledku stále sa meniacich opatrení v súvislosti s pandémiou koronavírusu Covid-19, uverejňujeme a aj v budúcnosti budeme uverejňovať iba jubilantov, ktorí svojím podpisom potvrdili súhlas so zverejnením osobných údajov.

70 rokov
Viera Sabová, Mierová ulica

75 rokov
Anna Čurová, Ulica SNP

80 rokov
Štefan Knašinský, Štúrova ulica

Všetkým jubilantom srdečne blahoželáme so želaním, aby v zdraví a šťastí prežili ešte veľa ďalších rokov.

Prosíme všetkých, ktorí sú v roku 2021 jubilantami (70, 75, 80, 85, 90, 95 a viac rokov), aby sa ohľadom súhlasu so zverejnením osobných údajov ozvali redakcii Hanušovských novín na telefónnom čísle 0902 970 853 (Agáta Krupová) a agendu spojenú s osobným podpisom dohodneme telefonicky.

Manželstvo uzavreli

Jozef Pankuch a Veronika Kintlerová
Andrej Košč a Mgr. Simona Galliková
Peter Ha Dac a Beáta Mitaľová
Alex Redžepovič a Frederika Jenčová
Daniel Varga a Mgr. Andrea Ondovová
JUDr. Slavomír Sabanoš a Mgr. Mária Horváthová
MUDr. Jozef Mikita a Veronika Capcarová
Ing. Vladimír Olexa a Lenka Gombalová
Daniel Palenčík a Veronika Ha Dacová
Jozef Husár a Anna Peštová
Mgr. Jakub Ferko a Mgr. Milada Fojtíková

Narodili sa

Melisa Bužová
Ema Horvátová
Viktória Husárová
Klaudia Čikalová
Šimon Mucha
Daniel Ungrady
Jenifer Čikalová
Matteo Peter
Samuel David
Benjamín Čebra
Marianna Puľová
Abby Sandra Tomková
Mária Vašková

Opustili nás

Mária Kolarčiková
Ing. Július Kéry
Andrej Hlucho-Horvát
Milan Hlucho-Horvát
Mária Alexovičová
Jolana Hlucho-Horvátová
Ema Kolesárová
Bartolomej Cibrík
Anna Lacková
Helena Šimková

Pripravila Katarína Pirščová
matrikárka

JEDINEČNÉ OBJAVY V HANUŠOVCIACH NAD TOPĽOU

Otázka ako preskúmať podzemie stavby bez rozkopania podlahy trápila celé generácie bádateľov. Ľudská vynaliezavosť si však aj s týmto zdanlivo neriešiteľným problémom hravo poradila. Súčasná veda totižto už dlhšiu dobu pozná a dnes pomerne často využíva metódu georadaru. Tá pri správnom použití a následnej analýze získaných informácií môže občas dobre poslúžiť. Táto forma prieskumu v hanušovskom chráme odhalila pomerne rozsiahle krypty. Závery z výskumu georadarom by však mali byť vždy podporené informáciami z ďalších zdrojov.

Štylizovaná ľudská tvár na konzole krížovej klenby.

O existencii podzemných priestorov v hanušovskom kostole vieme aj z archívnych dokumentov. Informujú nás o nich vizitácie, teda akési kontroly biskupov vo svojom biskupstve z 18. a 19. storočia. V tom čase už boli tieto krypty nefunkčné a vchody do nich zamurované či zasypané sutinami. Ďalším ukazovateľom ich existencie sú dôkazy jednoznačného navýšenia podlahy kostola zrejme aj o viac než jeden meter oproti pôvodnej úrovni.

Pochovávanie významných ľudí vnútri kostolov bolo v minulosti bežnou praxou. Zatiaľ jediným známym človekom, ktorého ostatky spočívajú pod kostolnou podlahou, je majiteľ hanušovského panstva a staviteľ renesančného – Malého kaštieľa Štefan Soós pochovaný na začiatku 17. storočia. Epitaf z jeho hrobu je možné vidieť v bočnej prístavbe - „grófskej chyžke“ kostola. Štefan Soós však zďaleka nebude jediným pochovaným. Indícií smerujúcich k úvahám o hroboch popredných mužov a žien hanušovskej minulosti v kostole je až príliš veľa na to, aby sme ich ignorovali. Výsledky prieskumu podzemia georadarom sa tak javia ako cenný zdroj poznania a dobrý základ pre ďalšie objavy. Miesto posledného odpočinku spolustaviteľa barokového-veľkého kaštieľa Jozefa Dessewffyho totiž nepoznáme...

Výnimočnosť hanušovského chrámu v širokom regióne potvrdzuje jeho nesmierne bohatá kamenárska výzdoba. Tá sa nachádza v celom presbytériu a na veži. Ide o vyobrazenia, ktorých analógiu, čiže blízku obdobu môžeme hľadať v srdci gotického umenia Európy v regióne Ille-de-France v okolí Paríža v 12. storočí, ako aj v Jeruzaleme križiackych čias. Hrdo teda môžeme vyhlásiť, že podobné prvky kamenárskej výzdoby sa nachádzajú pri Paríži, v Jeruzaleme a v Hanušovciach nad Topľou.

Kamenárska výzdoba obsahuje niekoľko desiatok zobrazení ľudských tvárí rôznych výrazov. Skutočným rébusom sú však aj tzv. rozety, teda štylizované zobrazenia motívu ruže v kruhu, ktorých sa v kostole nachádza približne päťdesiat. O ich starobylom a cudzokrajnom, možno jeruzalemskom, možno francúzskom pôvode vypovedá skutočnosť, že dnes je ich pravý význam takmer nemožné rozlúštiť. Množstvo a precíznosť ich vyhotovenia však

Zobrazenie postáv ľudí pri práci na reliéfnej rímse veže kostola.

dávajú tušiť, že vo svojej dobe symbolizovali niečo mimoriadne dôležité a vzácne. Mimoriadnymi a vzácnymi napokon aj zostali i keď ich odkazu dnes rozumieme len málo.

V rámci vzácnej kamenárskej výzdoby kostola však jedno dielo vyniká. Ide o tzv. reliéfnu rímsu umiestnenú po obvode veže. Bohatosť jej výjavov a remeselná kvalita jej zhotovenia jednoznačne svedčia o jej mimoriadnom význame. Rímsa nesie vyobrazenia rôznych zvierat, rastlín či ľudí v rozličných pozíciách. Medzi nimi sa dokonca ukrýva symbol zla a zatratenia – leviatan. Z rastlinných motívov je jasne čitateľný vinič a dub. Čo však cyklus zobrazený na rímse symbolizuje? Ide o príbeh utrpenia spravodlivého muža z knihy Jób? Alebo nám chcú výjavy vytesané do kameňa vyrozprávať novozákonné podobenstvo o nádenníkoch vo vinici?

Prvky kamenárskej výzdoby ukrývajú mnohé tajomstvá. S určitosťou môžeme povedať, že majú hlboký a premyslený význam. Čo však symbolizovali? Je nutné priznať, že nateraz nevieme

Drak či leviatan ako symbol diabla.

Rozeta na svorníku krížovej klenby.

a možno ani vedieť nebudeme. Ich pôvod je príliš špecifický a natoľko ukrytý v hlbinách času, že ho je po takmer ôsmich storočiach mimoriadne ťažké rozlúštiť. Niekoľko záhad sa však vyriešiť podarilo. Jednou z nich je záhada „miestnosti za oblúkom“. V priestore empory, resp. chóru sa totiž nachádza miestnosť oddelená mohutným lomeným oblúkom. Práve po vonkajšom obvode hornej časti tejto miestnosti je umiestnená vzácna kamenná rímsa. Čo bolo na tej miestnosti tak významné, že ju ozdobili honosnou rímsou a vybavili mohutným oblúkovitým vstupom? Kľúč k rozlúšteniu vedie cez staviteľov kostola.

Architektonicko-historický výskum totiž jednoznačne dokázal, že staviteľmi hanušovského kostola bol Rád Strážcov Božieho hrobu z Jeruzalema. Ako už vypovedá názov rádu, prvoradým poslaním a špecifickou misiou, pre ktorú bol rád založený, bola starostlivosť o baziliku Božieho hrobu v Jeruzaleme. Toto poslanie sa prejavilo aj v jedinečnej liturgii božohrobcov, ktorej epicentrom bola úcta k Božiemu hrobu. Práve táto stránka praktizovania ich viery má priamy súvis so záhadnou miestnosťou vo veži kostola. Ide totiž o bývalú kaplnku Božieho hrobu, kde sa odohrávala podstatná časť duchovného života či adorácií členov rádu.

Kaplnka bola prístupná zrejme dreveným mostíkom cez vstup na južnej strane. Portál bol v neskoršom období zamurovaný a nahradený súčasným vstupom do prvého podlažia veže, teda priamo do priestoru niekdajšej kaplnky Božieho hrobu. Pôvodný portál bol počas výskumu objavený v takmer neporušenom stave a jeho umiestnenie nám prezrádza čosi dôležité o stavbách stojacich v 13. storočí v okolí chrámu. Ich príbeh si však prezradíme nabudúce.

Mgr. Ondrej Glod, historik – Krajské múzeum – Kaštieľ v Hanušovciach nad Topľou

Mgr. Michaela Haviarová, PhD., realizátorka architektonicko-historického výskumu kostola

Foto: Michaela Haviarová a Tomáš Haviar

Ľudské tváre s rozetkami na pilieri triumfálneho oblúku, pod nimi erbové štíty patriace pravdepodobne predstavenému hanušovských božohrobcov.

Miestnosť na poschodí veže, niekdajšia kaplnka Božieho hrobu so sekundárnym vchodom.

MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO MESTA HANUŠOVCE NAD TOPĽOU

VÁS SRDEČNE POZÝVA NA SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE VÝSTAVY

prof. PaedDr. JAROSLAVA VENCÁLEKA CSc.

SPOLOČENSKO-ENVIRONMENTÁLNE VÝZVY UMELECKEJ TVORBY FRANTIŠKA VESELÉHO

21. júla 2021 (streda) o 17:00 hod. v Malom kaštieli

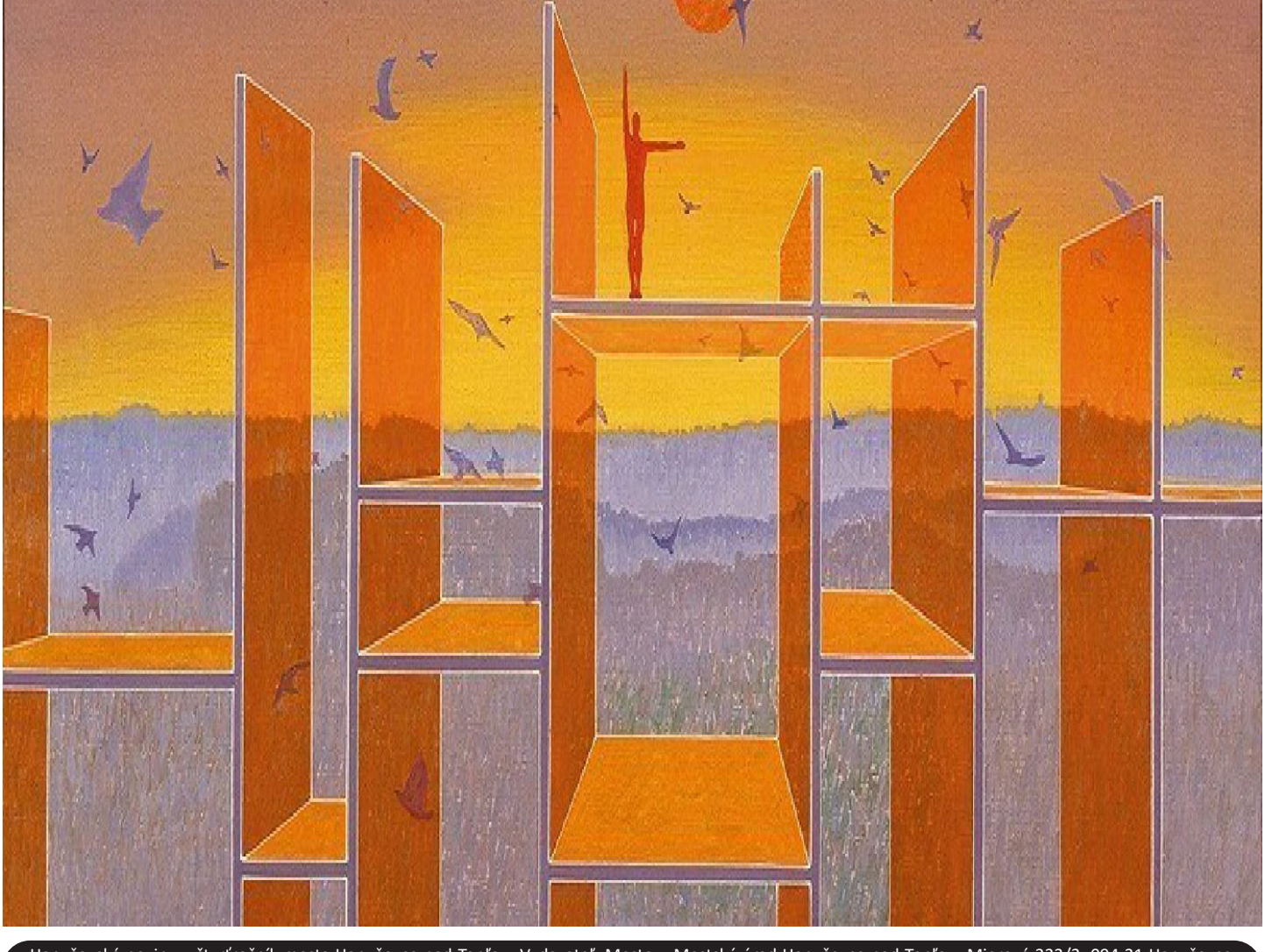

Hanušovské noviny – štvrťročník mesta Hanušovce nad Topľou. Vydavateľ: Mesto – Mestský úrad Hanušovce nad Topľou, Mierová 333/3, 094 31 Hanušovce nad Topľou. IČO: 00332399. ISSN 1339 – 567X. Evidenčné číslo: EV 4320/11. Zodpovedná redaktorka: Mgr. Agáta Krupová (aga). Jazyková úprava: Mgr. Marta Lehetová. Sadzba a design: Zuzana Sotáková. Tlač: Tlačiareň Kušnír Prešov. Info pre čitateľov a prispievateľov Hanušovských novín: Príspevky, námety, upozornenia píšte na e-mailovú adresu: hanusovske.noviny01@gmail.com, esemeskujte alebo volajte na č.: 0902 970 853. Uzávierka tohto čísla bola 31. mája 2021 (rubrika Primátor informuje 21.6.2021). Uzávierka nasledujúceho čísla 3/2021 bude 31. augusta 2021. Nepredajné.

Za obsah jednotlivých príspevkov zodpovedajú ich autori. Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť, upraviť alebo neuverejniť. Zásadne nezverejňujeme anonymné príspevky!